

NYITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Megjelen vasárnaponként.

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor., fél évre 5 kor., negyed évre 2 kor. 50 fill. — Községeknek, körjegyzőknek és tanítóknak 8 kor. Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. Tóth János.

Társzerkesztő: Dr. Dudek János.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Papnevelde-utca 9. szám.

Hirdetési árak: Egy háromhasábos petitsor ára bélyegen kívül 16 fill. Többszöri közlésnél árkedvezmény.

Hivatalos hirdetések 100 szóig 4 kor. 60 fill. bélyeggel együtt.

Mit olvas a felvidéki nép?

A ki a dolgok menetét vizsgaszemmel kíséri, kénytelen konstatálni, hogy az a nagy reményekre jogosító mozgalom, — a mely a gazdasági ismeretek terjesztése, a hitel és fogyasztási szövetkezetek alakítása, az olvasó körök szervezése, a mértékletességi egyesületek alapítása és a vallásosság intenzívebb fejlesztése által hivatva van a népet eddigi nyomorából kiemelni, és jólétét előmozdítani, — a legbuzgóbb honfitársaink minden igyekezete dacára a mi felvidékünkön nem oly arányokban terjed, mint a hogy azt a közügy megkívánja. Valjon mi ennek az oka?

Sokan sokféle okot tudnak felhozni, azt mondván, hogy miként minden jó ügynek, úgy ennek is meg van a maga kerékkötője. Én ez alkalommal csak kétőre mutatok rá. Vannak a kik az egyikét a felvidéki közigazgatási közegeinkben keresik, és a tapasztalás is bizonyítja, hogy nem minden alap nélkül. Így pl. nem egy helyen a plebános nagy ügyvel-bajjal nyélbe üti a fogyasztási szövetkezetet és tesz lépéseket annak megnyitása iránt. Nem-e a körjegyző és az ő információja után vakon induló szolgabíró az, a kik egyesek kedvéért tengelyt akasz-

tanak a jó ügygel és azt mondják rá, hogy ez pánszláv vagy antiszemita fészkelődés?

És ha sem gyanúsítás, sem az egyet megerősítése körül gyakran előforduló huza-vona sem képes a jó ügyet már ez irányban elfojtani, lesz rá gondjuk, hogy az adókiivetésnél olyan adóval sujtsák, a mely alatt el kell véreznie. Volt olyan eset is, a hol a plebános misszionáriusokat hivatott a faluba, hogy azok segítségével a népben óriási pusztításokat okozó iszakosságot megtörje. Hát nem-e a szolgabíró volt az, aki hazafias felbuzdulásában a derék misszionáriusokat az ország szélére eltoloncoltatta, mert a helyi korcsmárosok állítása szerint pánszlavizmust terjesztettek, pedig az igazi ok az volt, mert félték, hogy a mértékletességi egyet megalapításával az ő korcsmáik üresek maradnak. Hát ez szomorú dolog, és bizony még sok víz folyik le a Dunán, a míg közigazgatási tényezőink legnagyobb részénél megszűnik a mostani gondolkodás mód, a melyről a nép azt tartja, hogy ők mindenben a korcsmárosok malmára hajtják a vizet. Annyi bizonyos, hogy ha a mi felvidéki közig. közegeink legnagyobb részének érzéke volna a szegény nép bajai iránt, hogy ha a plebánosok népmentési ügykeretét nem a

pártszemüvegen keresztül néznék, hanem azokkal egyetértve a közjó előmozdításában közreműködnének, sok rosszat lehetett volna megakadályozni és még több jót tenni. Majd jön idő, a mikor ők is meggyőződnek róla, hogy a rend fentartásában nem elegendő csupán a csendőrök szuronyaira támaszkodni, hanem majd a most mellőzött lelkészekhez is fognak fordulni, hogy így, meg amúgy jöjjenek segítségükre, de akkor már késő lesz.

Azonban közig. közegeink minden akadékoskodása, dacára a népmentési munkával többre vittük volna, ha figyelmen kívül nem hagyjuk azt a kérdést, a melyet soraim homlokára irtam, hogy t. i. mit olvas a felvidéki nép? Fontos ez a kérdés nemcsak nemzeti, gazdasági, szociális de vallási szempontból is. A hol a nép vezetői ezzel a fontos kérdéssel nem törődnek, azoknak a nép érdekében kifejtett minden fáradozása csak terv nélküli kapkodás es dilettantizmus.

Ha e kérdésre „mit olvas a felvidéki nép” a tényeken alapuló feleletet akarok adni, úgy kénytelen vagyok kijelenteni, hogy „a felvidéki nép semmit sem olvas.” Ha esetleg egyesek állításomra tagadólag felelnek, azokat arra kérem, hogy ezen kérdés eldöntésénél ne legyenek tekintet-

A „NYITRAMEGYEI SZEMLE” TÁRCÁJA.

Farsangi elmélkedés.

Engedjek meg mélyen tisztelt olvasóim, hogy elmondhassam önöknek itt a vonal alatt, milyen összefüggésben van az egyiptomi sötétség, a gázvilágítás, egy ökör és egy lámpás között, úgy a hogy én azt egy hosszú farsangi napon tűnődve megfigyeltem. Van sok régi nevezetesség, a mely, ha a mi korunkban léteznék, soha nevezetességre nem vergődik. Például az „egyiptomi sötétség” a maga idejében nevezetesség lehetett, most azonban ezen sötétséget bőven találjuk utcáinkon; ha most találna beköszöntené a valódi egyiptomi sötétség, azt nem is látnók, mert most a legragyogóbb nyári napon is egyiptomi sötétség uralkodik.

Ép úgy vagyunk a „hét görög bölcs”-es is; ha most élnének, ők volnának „az ország hét bolondja”. — Diogenes bölcs vala, mert világos nappal lámpással járt körül, hogy embert találjon; most már nem akad többé olyan bolond, a ki „embert” keressen. Az eszmetársítás törvényei alapján egy fontos kérdés tolu e tárgyánál agyamba: vajjon Diogenes boros hordóban, vagy pedig sörös hordóban lakott-e?

Ez a kérdés sokkal nagyobb fontosságu, mintsem hinnök; mert ha Diogenes sörös hordóban lakott, úgy okvetlenül ismerték az ő idejében Görögországban a sört.

Kicsoda képes önök közül m. t. hölgyeim és uraim a természet egy leggyengébb titkát és az emberi szellem egy legérzékibb talányát nekem megfelejteni, t. i.: miért „esnek” a sörtől megittasultak hátukra, a bortól megittasultak pedig orrukra? Eme gyengéd életkérdésekhez kapcsolódik egy harmadik is: Ha a sörtől exaltáltak hátra, a bortól pityókások előre buknak, — hová „esnek” a szerelemtől megittasultak?

A felelet e kérdésre nagyon könnyű: azok teljesen „kiesnek” — a számításból. Mert azelőtt megittasodtak a szerelemtől az emberek, mert mértéken fölül szerettek, most pedig a szerelemben mindjárt az első állomáson megfigyelő állást foglalnak el; honnan támadjon hát a mámor?

Mit „fogott” Diogenes a maga hordójában, a mi előnyére válik a többi filozófussal szemben? Azt, hogy *fel-fogható* volt. A mi filozófusaink megfordított Diogenesek; a helyett, hogy Diogenes példájára egy hordóba *vonulnának*, ők *vonultatnak* le torkukon egy hordót és lesznek *meg- és fel-foghatalan* filozófusok. Azért volt és talán van is szokásban a filozófiát három esztendeig tanulni;

az első esztendőben *vonultatják* az „ideit”, a második esztendőben a „*tavalyit*”; a harmadik év csupán ismétlése az előzőknek.

Nem veszed észre kedves olvasóm, hogy ezen mellék ugrásokkal ismét oda jutottam, a honnét kiindultam? Nem látod ezt? Lásd épen ebben rejlik az az „egyiptomi sötétség”, hogy ezt nem látod! A sötétség látható áldása pedig az, hogy órák hosszat vezethetünk valakit s végre mégis csak ott van, a honnan kiindult!

Az „egyiptomi sötétség” m. t. hölgyeim és uraim az egyetlen egyiptomi múmia, a melyet teljesen sértetlenül hagyott meg az idő vasfoga.

Az egyiptomiak nagy mesterek voltak és értettek hozzá, hogyan kell a sötétséget *behaltszamoszni*; a mai kor embereiből ez a tudomány teljesen kiveszett, mert a mi sötétségünk számára nem termelt gyógyító *balzsam*.

Az „egyiptomi sötétség” megvilágítására föl-találtuk a gázvilágítást; s ha ezen világosságnál vizsgáljuk a mi sötétségünket, akkor győződünk csak meg, hogy ez a sötétség valóságos „*lumen mundi*”, akkor válik cseké láthatóvá, milyen boldog emberek azok, a kik nem látnak.

A szerelem, az igazságosság és a szerencse az a három boldog lény, a mely nem lát; „a szerelem sötét verem”, tehát vak, a szerencse is

tel csak azon községre, vagy mondjuk kis vidékre, a hol ők laknak, hanem az egész felvidéki népet vegyék figyelembe. Készséggel elismerem, hogy a nagy felvidéken vannak egyes községek, a hol a lelkes különös buzgólkodása folytán az összes lakosságnak 4, 5 százaléka igenis olvas, a mi különben nem nagyon sok, és mégis az eredmény már is meglátszik, a mennyiben ott a nép józanabb, takarékosabb és a mi fő, nem oly iszákos, mint másutt. De tudjuk azt is, hogy százakra megy azon községek száma, a hol a nép abszolút semmit sem olvas. Ha az olvasók számát a nem olvasókéval egybevetjük, úgy bátran elmondhatjuk, hogy a *felvidéki nép bizony semmit sem olvas*, ami öreg hiba, mert átlag ezer lakosra nem tudom esnék-e 2-3 olvasó, ez pedig olyan csekélység, hogy méltán nullának lehet mondani. És az eredmény az, hogy a mi felvidéki népünk a műveltségnek nagyon is alantas, mondhatnám a legalacsonyabb fokán áll, és sok tekintetben ez oka a nép hajmeresztő nyomorának is. Ha azt akarjuk, hogy felvidéki népünk maga ismerje be nyomorát, hogy káros előítéleteiről mondjon le, hogy tartózkodjék a testet és lelkét egyaránt illő iszákosságtól, hogy boldogulását nem a kivándorlásban, hanem a szorgalmas munkában, mértékletességben és a takarékoságban keresse, ezt csak úgy érjük el, ha a felvidéki néptömeg egész gondolkodás módját megváltóztatjuk, — mondhatnám átgyúrjuk — ezt pedig csupán a *vallásos és hazafias* szellemben szerkesztett sajtótermékeknek *tömeges és rendszeres* terjesztése által lehet elérni.

Volt rá eset, a hol egy faluban a plebános hitel és fogyasztási szövetkezeteket akart megalapítani. A falu apraját-nagyját összehitta az iskolába és ott elrekedtségig töviről-hegyire megmagyarázta nekik, hogy miből áll e két szövetkezet. Az eredmény az volt, hogy nagy

vak, az igazságosság szintén vak. Ha ez a három vak egyszerre látni tudna, olyan dolgokat látna, melyektől rögtön megvakulna.

Hogy az igazság vak, az már régi dolog. A szerelem is vak *m. t. h. és u.*, a szerencse is vak. És az valóságos szerencse, hogy a szerelem vak, meg maga a szerencse is az. Mert tegyük föl, hogy csak a szerelem volna vak, a szerencse pedig nem, akkor a szerencse látná, hogy a szerelem nem szerelem; ha pedig csupán a szerencse volna vak, s a szerelem meg nem, akkor a szerelem látná, hogy szerencséje éppen nem szerencse.

Az egyiptomi sötétség idejében csupa boldog szerelmesek éltek, mert a szerelem akkor a legboldogabb, mikor semmit sem lát, a mikor teljesen vak. — A szerelmesek azok egész külön fajta emberek, mint más emberek.

Más emberek, ha eleget éltek, fölcserélik a „mulandóságot” az „örök”-léttel. A szerelmesek! Azok legelőször „örök” hűséget esküsznek egymásnak és azután más „mulandók” után néznek, és a míg egyikük vagy másikuk a „mulandó” létet fölcserélné az „örök” léttel, azon percig mindkettjük egynél többször szokták az „örök” szerelmet fölcserélni a sok „mulandóval”.

A szerelem vak; azért a szerelmesek telje

lelkesezéssel elhatározták a szövetkezetek szervezését és széjjel mentek. De pár nap múlva mennyire elcsodálkozott a derék plebános, midőn saját füleivel hallotta híveit beszélni, hogy minő jó dolguk lesz, ha majd a plebános úr takarékpénztára és boltja megnyílik, akkor majd pénz és élelmi cik akármennyi! Valjon mi az oka, az ilyen és ehhez hasonló, majdnem hihetetlen eseteknek? Nyilván nem más, mint a nép nagymérvű tudatlansága. Ilyen és ehhez hasonló felfogás ott nem képzelhető, a hol a nép nincsen híjában a szellemi tápláléknak.

Azért ha a népmentési munkánkban nem ides-tova kapkodni mint eddig, hanem tervszerűen akarunk eljárni, munkánkban vessük meg az alapját az által, hogy népünk szellemi táplálékáról soha meg nem feledkezünk. A mely plebános ezzel nem törődik, annak híveit csak sajnálni lehet, de az ezzel való nem törődés előbb-utóbb kegyetlenül meg fogja magát bosszulni. Ha ő nem ad nekik alapot, majd az ő rovására adnak nekik mások, de aztán ne panaszkodják híveire. Hogy voltaképen mit olvasson, arról jövőre.

A magyar föld idegen kézen.

— Mérey Lajos felolvasása, —

(Vége.)

Szükségét és jogosultságát vélem azon állami intézkedésnek is, hogy úgy az idegenek tulajdonát képező ingatlanok, mint a magyar honpolgárok által magyarföldi ingatlanokból nyert, de idegenben az ország határain kívül elköltött jövedelmek, a rendszeresen fokozottabb megadóztatás alá vétessenek.

Mindkettőre nézve egyaránt alkalmazandó azon nemzetgazdasági igazság, mely szerint a vagyon nemcsak jogokkal, hanem kötelezettségekkel is jár, honpolgároknál annál inkább.

Az állam szervezete nem csupán *anyagi* alapokra van fektetve, hanem *értelmi és erkölcsi erők* összműködéséből és összhatásából is áll. Az állami intézmények úgy a rendelkező, mint a végrehajtó hatalom szervei és közegei, nemcsak a vagyont, hanem a személyt is védik, támogat-

sen vakok. Nem úgy a házások! Azok csak hályogosak vagy vaksziak.

A nap — az férfi, az éj — az asszony; a szerelemben pedig a nő teszi a férfit.

A nap és az éj egy ritka házaspár; milyen boldogan élnek ők már ősidőktől fogva! De hát nem is csoda! A mint a férj közeleg, azaz a nap jön — ellillan az asszony, az éj, — ha meg beállit az éj asszony, kedves férje a nap már régen túl van a hegyeken.

A nap és éj boldog házasságában télen az asszony a hatalmasabb, mert férje urát a napot kurtára fogja, nyáron pedig a nap-férj uram dörzsöli megelégedetten a kezét, mert látja, mint fogy napról-napra az ő kedves élete párja, az éj asszony.

Ezen békés családi életben csak egyetlen egyszer tűnnek föl egymás előtt nagyon kiállhatatlanoknak, a napéjgyen órájában; de tudjuk azt is, hogy ezen időtájt szoktak lenni a legborzasztóbb és legveszedelmesebb viharok és fergetegek.

A szerelemnek van szeme, de nem hogy lásson, hanem hogy sírjon; a szerelemnek van nyelve, nem hogy beszéljen, hanem énekeljen; a szerelemnek vannak orcái, nem hogy viruljanak, hanem piruljanak. A szerelemnek hallása az orcán, beszédje a szemében, látása pedig a szívében van.

ják, még pedig a személyt ugyan vagyon hiányában is, ellenben a vagyont első sorban és kivált majdnem mindig a személyre való vonatkozásában. S ép ezért az állam megkövetelheti, hogy mindenki, a ki az állami erők előnyeit igénybe veszi, önmaga *személyi* közreműködés által is viszonozza az ellenértéket.

A ki megszerzi az ingatlant tulajdonul, kötelezettséget vállal személyével is az államban érvényesíteni erőit s az állam már csak azért sem mondhat le ezekről, mert az állami létnek, az egész szervezet életképes fejlődésének és fenállásának éppen az *egyéni* közreműködés képezi nélkülözhetlen kellékét.

Ha tehát az idegenek jelentékeny ingatlan vagyont szereznek ugyan, de személyes munkájukat az államtól megvonják, méltányosnak tartom, hogy ezen hiány ellenértéket adó alakjában megtérítsék.

Valamint nem szorítható meg az egyéni szabadság annyira, hogy az ingatlan vagyonnak tulajdonosa minden áron az országban üzzön foglalkozást, s annak szentelje egyéni munkáját, éppen úgy nem követelhető az államtól, hogy tétlenül nézze, miként veszi el az ő területén támadt jövedelemnek közvetett előnyeit.

Nem szorul bizonyításra azon állítás, hogy ha az ingatlanok tulajdonosa az országban lakik s itt költi el jövedelmeit, itt szerzi be szükségleteit, itt dolgozik s itt mulat, itt keres, termel s fogyaszt, itt vesz részt önmaga és — ha van — családja is a társadalmi életben stb., akkor ebből az államban közvetlen és közvetett haszna van. Ha tehát az állam ezen hasznától elesik csak azért, mert az ingatlanok tulajdonosának tetszik annak hasznait elszedni, de nem tetszik azokból az ország közreműködésének, iparának, kereskedelmének, jótékonyági stb. céljaira juttatni semmit, teljesen jogos, hogy az ellenértéket az illetőn megvegye.

Ennek pedig a legegyszerűbb, legbiztosabb és legméltányosabb módja a fokozottabb megadóztatás.

A kivétel erre nézve könnyebb a honpolgárokkal, semhogy az idegenekkel szemben annyiban, a mennyiben némely viszonyossági államszerződéseink ezt, legalább ama szerződések fennállásáig vagy kölcsönös módosításáig meg nem engedik.

Igy például az 1876. évi VII. t.-c. 6. §-ában világosan ki van kötve, hogy svájci polgárnak itteni tulajdonára nem szabad nagyobb adót kivetni vagy követelni, mint ha az magyar honpolgároké lenne. Ugyanez világosan ki van kötve

A szerelemnek a ragozásban csak egy ideje van, és ez a „rég mult”; mert régen multak el azok az idők, a mikor még valósággal és igazán tudtak szeretni.

A szerelem vak, a férfi szívek pedig oly irgalmasok, hogy mindegyik egy vakok intézetét rejtegeti bensejében. A szerelem vak, s mégis azt tartja a példaszó: „a szerelem és cigány a sötétben is látnak”. Miért látnak a cigányok sötétben? Mert származásuk az egyiptomi sötétség labirintusában vész el. Ha a szerelem a sötétben is lát, akkor a sötétség a szerelem messzelátója; mivel azonban most dupla sötétség létezik, az egyiptomi és az európai, azért szerelmeseink annál többet láthatnak, mert dupla látócső vagy gukker áll rendelkezésükre.

Lássák kedves olvasóim, ott vagyunk megint, a hol megkezdjük az „egyiptomi sötétségnél”. Varjúk talán, mikor kerül a sor az ökörré? Egy kis türelmet kérek; engedjenek egy kicsit összednem magam és rögtön ott leszünk az ökörnél.

Tudvalevő dolog, hogy az egyiptomiak ökröt imádtak. Mi egy keveset különbözünk tőlük, mert mi néha tehenet is szoktunk imádni.

Istenem, hány leány imád egy arany ökröt, és hány férfi imád egy arany libát? Végül az arany ökröt elveszi az arany libát és megülük

a szerbiai — 1893. évi XX. t. c. — kereskedelmi szerződés II. cikkében is.

De mindez nem lehet akadálya annak, hogy ezen szerződések lejárta s illetve megújításánál az államérdek igényelte módosítások megtörténjenek.

Magyarország e kérdésben a viszonyossággal nem huzná a rövidebbet, mert úgy hiszem sokkal kevesebb ingatlana van a magyar honpolgároknak az országon kívül, semhogy idegeneknek hazánkban.

Vannak emberek, a kik mások iránti engedékenységéből, egész vagyonukat lassanként elosztogatják, míg magok is végszükségbe jutnak s akkor *nagylelkűeknek* tartatni akarnak, pedig ők valójában *könnyelműek* voltak, mert az önfentartási kötelességnek korlátozni kell még a jótékonyt is. (Csak feltételesen írjuk alá! Szerk.)

Nem jó szülő az, a ki gyermekét nem ennek szellemi és testi erejéhez és a szülő vagyoni viszonyai arányában neveltetni és taníttatja, hanem a sokkal gazdagabb szomszéd eljárását utánozva, gyermekét kevés munkához és sok költségekhez szoktatja.

Nem jó gazda az, a ki a saját gazdaságát, nem ennek minősége és terjedelme és nem a saját anyagi erői szigorú mérlegelésével rendezi be és folytatja, hanem a sokkal gazdagabb és nagyobb szomszéd birtokosok példáit követve, velük egyenlő lépést tartani iparkodik, míg kimerülve roskad össze, s birtoka érett gyümölcs gyanánt hull amazoknak vagy idegeneknek ölébe!

Ugyanígy igazakat vélek irányadóknak tartandóknak akkor, midőn a magyar gazdák politikai szabadelvűségéről van szó.

Nem óvatos és számító nemzet az, mely a haladás jelszavai tartalmának boncolásánál és megvalósításánál nem huz gondosan választó vonalat a célszerű lényeg és a tetszetős, de káros forma között. S valamint okatlan könnyelműség, valamely sebfájdalom pillanatnyi csillapódása kedvéért, magának a sebnek végleges begyógyulását veszélyeztetni s kinossá vagy talán lehetetlenné tenni, épp oly politikai könnyelműség a nemzeti lét valamely sebzett részének gyógyítását a szabadelvűség tetszetős mezében kinalt pillanatnyi dícséretért elmulasztani.

Emelkedjünk tehát mi magyar gazdák a kötelességérzet azon fokára, melyen nyíltan s férfiasan valljuk be, hogy az 1867-iki alkotmány óta lefolyt egyharmad századon át a magyar föld magyar kézen maradásának rendkívül fontos kérdését elfeledtük, elhanyagoltuk, és a szabad verseny, szabad ipar, szabad kereskedelem,

rögtön az arany lakodalmat; mert nekik lakzjuk napja olybá tűnik föl, akár csak ötven esztendeig lettek volna már egymáséi.

Minden esztendő, melyet a férj az asszony oldalán végig él — a sorsnak botútése. A ki ezüst lakodalmát ünnepli, az szerencsésen kiállotta a huszonötöt; a ki arany lakodalmát éri meg, azon ötvenet húztak végig.

Miért szokás némely helyütt a menyegzők napján világos nappal lakodalmat fáklyát gyújtani? Azért mert sokan már a menyegző napján kezdenek „sötét” képeket vágni.

Ime! ismét egy új „sötétség” mely már az egyiptominál is régiebb.

Az egyiptomiaknak a maguk sötétségében teljesen igazuk volt, hogy ökröt imádtak, mert egy ökör a fölvilágosodásnak és a világosság terjesztésének csálhatatlan eszköze.

Csodálkozva hőkönnének meg e kijelentésnél? Oh, kérem! sziveskedjenek csak egy kicsit barátságosabb szempontok alapján figyelni meg az ökröt és igazat adnak nekem.

Az ökrök sokkal tiszteltre méltóbbak, mint sok ember: egy ökör sem fog szántani idegen borjuval; minden ökör képmutatás és köpenyforgatás nélkül a maga valódi bőrét viszi vásárra, és ha elmetszik a nyakát, még akkor is élvezhe-

szabad szerzés jelszavai alatt működő nemzetközi mozgatókének könnyelműen hoztuk áldozatul, adtuk ajándéknak magyar nemzeti létünk nem egy biztosítékát, csak azért, hogy mindezekért a valódi szabadelvűség dícséretével ámitsanak s a nemzetet nagylelkűnek, lovagiasnak hirdessék, holott valójában könnyelmű volt.

Mondjuk ki mi magyar gazdák őszintén és bátran, hogy Magyarország földének magyar kézen maradása nemzeti létünknek és ez ország magyar jellegének oly nélkülözhetlen kelleke, mely nélkül a szabadság és szabadelvűség mindannyi jótéteményei sem lennének képesek hosszú fennmaradását biztosítani, mert hiszen azoknak az idegeneknek s külföldieknek birtokai meg hoznák a jövedelmet a Bach-korszak alatt és meghozzák ma, meghoznák egy újabb önkényuralom alatt is, sőt akár orosz vagy porosz állami fenntartás is, s így ők a magyar alkotmányunk, a magyar államnak fennmaradásáért nem állanak ki a sikra sem személyükkel, sem vagyonukkal soha! S minél több magyar föld jut idegen kézre, annál kevesebb küllő tartja össze a magyar nemzet amegy is elég nehezen döcögő szekerének kerekeit!

Figyelmeztessük gazdatársainkat, sőt az egész magyar közvéleményt arra, hogy a magyar birtoknak idegenek által megvételénél, a földnek áremelkedése csak pillanatnyi előny, mely a nemzeti erő apadásának maradandó hátrányával föl nem ér!

Az egységes nagy népeknek — az angolnak s a francziának a németnek s az oroszoknak — nem kell attól tartaniok, hogy nagy földterületeknek idegenek által megvétele veszélyeztetné nemzeti erejüket s létüket, míg ellenben mi magyarok nemesak oly kevesen vagyunk, hogy Széchenyi István szerint még az apagyilkosnak is meg kell kegyelmezni, hanem oly kevés a földünk is, hogy ennek minder talpalattnyi részét meg kell tartanunk, ha csak érett gyümölcsként ellenségeink ölébe hullni, s tékozló fiuként elcsenevészní nem akarunk!

T. közgyűlés! Sietek bevallani, hogy a nemzet testén mutatkozó ezen sebeknek megfigyelése, feltárása, sokkal könnyebb feladat volt, semhogy a milyen föladat azon eszközöknek és intézményeknek megállapítása, melyek a bajt orvosolni képesek. De szolgáljon igazolásomul azon tény, hogy vannak sebek, melyek természetüknél fogva gondosabb kezelés nélkül is önmaguktól s nyomtalanul gyógyulnak, míg ellenben mások figyelmes kezelés nélkül nem csak tovább terjednek, hanem életveszélyessé is válnak s ezeknek

több az olyan emberrel, a kinek elnyisszantották a fejét. Azonkívül vannak az ökrök között kitűnő művészek, például bölgősök; az ökrök a jó szerkesztőknek mintaképei, mert tárgyukat nemesak egyszer, de másodszor is alaposan és serényen megrágják; a valóságos ökröket végül meg lehet főzni, meg lehet sütni, míg az emberi ökröket nyersen vagyunk kénytelenek élvezni.

Kiváncsiak talán kedves olvasóim, hogyan lehet egy ökrrel bevilágítani a sötétségbe?

Nincs könnyebb ennél! Az ökröt levágják, kiszedik zsírját, a zsírt megolvastják és készítenek belőle koptantús gyertyát, a gyertyát végül beteszik a lámpásba és így minden boszorkányság nélkül az ökör belekerül a lámpásba, hogy világítson századának.

Próbálják meg az emberrel ugyanezt tenni! Ép azért szentül meg vagyok győződve, hogy Diogenes az egyiptomi sötétség idejében élt, — hogy lámpásában egy ökröt hordott körül, — hogy tulajdonképen az emberek között egy olyan ökröt keresett, a kít szintén mint világító gyertyát lámpásába dughatott volna, hogy világítson vele korának, de fádalom! arról is meg vagyok még erősebben győződve, hogy olyant nem talált.

Saphir után: *Turzófalvi.*

gyógyítását nem ötletszerű intézkedés, hanem a szakértők alapos tanácsa előzi meg.

Mielőtt tehát mindezen itt tárgyalt intézkedések megtételének, szükségesnek vélem a megfelelő statisztikai adatok lelkiismeretes beszerzését, mert csak ezekből látható egyfelől az ingatlanok azon terület-mennyisége, mely Magyarországon idegenek tulajdonát képezi, másfelől azon jövedelem, mely a honpolgárok tulajdonát képező ingatlanokból ered, de külföldön költetik el.

Csakis mindezen adatok birtokában hozhatná a t. Gazdaszövetség a törvényes intézkedések részleteit alapos indokolással javaslatba s épp ezért határozati javaslatomat:

tekintettel a gazdasági egyesületek országos szövetségének, az 1899. évi december hó 11-én Forster Géza t. igazgató, mint előadó javaslatára, gróf Károlyi Sándor és Emödy József tagtársurak kiegészítő indítványával hozott azon határozatra, mely szerint ezen kérdésekben az összes gazdasági egyesületek véleményadásra fölhívandók:

valamint tekintettel arra, hogy ezen vélemények beérkezése, alapos megvitatása, s mintegy közvéleményszerű megérlelődése előtt részletes javaslatokkal elkorázott s így talán elhibázott lépés is lenne;

tekintettel végül arra, hogy az O. M. G. E. igazg. választmánya ezen kérdésben éppen néhány nap előtt küldött ki gr. Zselénzky Róbert, Forster Géza és Emödy József urakból álló 3 tagu bizottságot, hogy a t. gazdaszövetségi közgyűlés is küldjön ki egy 3 tagu bizottságot, mely az O. M. G. E. bizottságával együttesen járjon el, (vagy bizza meg a maga részéről ugyanazon tagtársainkat);

azon hozzáadással kérem elfogadtatni, hogy a nagymélt. földművelési miniszter ur, a beérkező adatokat összeállíttatni, s azokat további javaslatunk megtétele végett nekünk is rendelkezésre bocsájtani méltóztatssék.

Határozati javaslat.

Mondja ki a Gazdaszövetségi közgyűlés:

I. Az ingatlan vagyonnak idegenek vagyis nem magyar honpolgárok által tulajdonul megszerzését, s a honpolgárság utólagos megszerzésének föltétele mellett is korlátozandóknak tartja.

II. Az idegenek vagyis nem magyar honpolgárok tulajdonát képező ingatlan vagyonnak ezen minőségénél fogva fokozottabb megadóztatását jogosultnak és szükségesnek tartja.

III. Honpolgároknak tulajdonát képező olyan ingatlan vagyonnak fokozottabb megadóztatását is jogosultnak tartja, melynek jövedelmeit a tulajdonos állandóan az ország határain kívül tartozkodván, idegenben költi el.

Minthogy pedig a „Gazdaszövetség” ezen nemzetgazdasági követelményeknek törvényekben érvényre jutását, csakis a vonatkozó hiteles statisztikai adatok alapján véli eszközölhetőnek, fölkéri a nagym. Földművelési Miniszter Urat:

Szerezze be a közgazdasági előadók, megyei mezőgazdasági bizottságok, a járási gazdasági tudósítók s egyéb hivatalos közegei útján a pontos hiteles adatokat arra nézve:

1. Hány magyar holdnyi terület — beltelkek, szántóföldek, rétek, legelők, erdők stb. szerint osztályozva — tesznek ki, az idegenek, vagyis nem magyar honpolgárok tulajdonát képező ingatlanok.

2. Ugyanezek mióta képezik az illető meg is nevezendő idegenek tulajdonát, és mily szerzési jogcímen kerültek tulajdonukba.

3. Hol laknak az illető tulajdonosok, s mely államnak honpolgárai.

4. Mennyi azon ingatlanoknak kataszteri tiszta jövedelme, mennyi az állami, megyei és községi adója.

5. Házilag vagy pedig haszonbérileg kezeltetnek-e az ingatlanok, magyar honpolgárok-e az

alkalmazottak s illetve a haszonbérlok, s mennyi az egy évre fizetendő haszonbér.

Szerezze be a nagymélt. földmívelési miniszter ur ugyanoly uton a hiteles adatokat egyuttal arra nézve is.

6. Hány magyar holdnyi terület tesznek ki azon ingatlanok, melyeknek magyar honpolgár tulajdonosai allandóan, vagy legalább az évek mindenkor túlnyomóan nagyobb részében, az országon kívül tartózkodnak.

7. Jeleztessenek külön azon tulajdonosok, a kik hivatali állásuknál fogva vannak az országon kívül.

8. Mennyi azon ingatlanoknak kataszteri tiszta jövedelme, s mennyi az évi állami megyei és községi adója.

9. Házilag vagy pedig haszonbérileg kezeltettek-e az ingatlanok; magyar honpolgárok-e az alkalmazottak, s mennyi az egy évre fizetendő haszonbér.

10. A tulajdonosok mily összegű áldozatot hoznak az illető birtok-vidéken a magyar nemzeti, közművelődési és jótékonyági célokra?

Mise-alapítványok kamatjövödelme után minő adó jár?

A római államférfi e jellemző sorai: „pesima respublica quae plurimis regitur legibus“ közigazgatásunk egyik ágára sem alkalmazható annyira, mint a mi szerencsétlen adórendszerünkre. Itt már annyi a törvény, szabály, utasítás, pénzügyigazgatósági végzés, miniszteri s legfőbb bírósági döntvény, hogy ember legyen, a ki ezen sokszor egymásnak ellentmondó §§-ok tömkelegében eligazodni tudna.

Alulírott, hogy templomai tőkejövödelmét a 10% tőke kamatadótól megszabadítsa 1875. év óta állt harcban a pénzügyi közegekkel, míg ez neki végtére a pénzügyi legfőbb fórumnál is sikerült.

Templomaim tehát 1890. évtől fogva tőkekamatadót nem fizetnek, és azért nem értem, miért nem vesz erről tudomást ama több pap-társam, ki azt nemcsak templomi pénztára, de saját lelkiismerete megterhelésével még mai napig is fizeti. A „Nyitrai Szemle“ évek előtt ezt az ügyet szellőztettem, és az illetők tájékoztatására még a folyamodványi formula is közölve volt. Így mentettem meg — törvényre hivatkozva — a templom tőkeit 2% (talán 2 1/10%) Szerk.) egyenértékű adótól is, mert sikerült meggyőzőnöm a pénzügyigazgatóságot, hogy erre a templomi tőke mint föntartási alap nem kötelezhető, és templomaim 1898. év óta ezt az adót sem fizetik.

És most térjünk át tulajdonképeni tárgyunkra, s lássuk a mise-alapítványok kamatjövödelme után vajjon minő adó jár?*) Ezt a kérdést intézte 1899. november havában az „Adóügyi Szaklap“ szerkesztőségéhez egy fiatal plebános, és e szaktekintélynek mi volt a válasza? Az egyenes adótörvények és szabályok (másod-k kiadás) első kötetének a keresetadókról szóló 123. §-a értelmében a misemondási alapítványok kamatjövödelméből az egyházi személyeknek járó díjak, a keresetadó IV. osztálya szerint adózandók meg. Ehhez képest az ezek után köteles egyenértékű eltekintve, fötisztelendőség mint a mise-alapítványok kamatait élvező lelkész, a 342 frt évi kamatról IV. osztályú kereseti adó jövödelmi vallomást tartozik beadni, és a jelzett évi jövödelme után 3 frt IV. oszt. kereseti adót kell fizetnie.

Az Adóügyi Szaklap IX. évf. 1899. év nov. sz. Szívesen közlöm e soraimat több kérdezős-

*) A mise-alapítványok kamatjövödelme után IV. oszt. kereseti adó fizetendő. Azonkívül, ha az alapítványok tőkái magánosoknál (jelzőlogilag biztosított kötvényekben) vannak elhelyezve, tőkekamatadó alá esnek, habár a mise-alapítvány „kegyeleti cél“, de hát mikor az adókövetők ezt nem akarják elismerni. Szerk. referens.

kódó tájékoztatására, melyekhez csak azon szerény ézzrevételemet fűzöm, hogy hálásan venné a lelkeskedő papság, melyben igen soknak annyi sokoldalú elfoglaltság között a pénzügyi törvények tanulmányozására éppenséggel nincs ideje — ha erre illetékes helyről esetről-esetre figyelmessé tétetnék. M.

Ujdonságok.

Az autonomia elhalasztva! Lápunk zártakor vettük dr. Dudek János társszerkesztőnk és nyitrai megyei képviselő alábbi táviratát. Mi a részletes tárgyalás elhalasztásában az autonomia látjuk elhalasztva. Tartunk tőle, hogy a lelkes hangulat majd fanyarrá válik és a kormány módot fog találni, hogy a kongresszus összehívását ad graecas calendis elnapolhassa. A távirat így szól:

A kongresszus az általános vitát ma fejezte be szavazással. A többségi javaslat 89 szóval 37 ellenében fogadtatott el. Az elhalasztásra vonatkozólag Horánszky indítványa 83 szóval 50 ellen fogadtatott el, ehhez csatolva a Zichy Nándor és Sággy egyesített póttindítványa nagy lelkesedéssel egyhangulag fogadtatott el. Most az elhalasztott részletes tárgyalás előtt a 27-es bizottság lép érintkezésbe az illetékes tényezőkkel. A képviselők lelkes hangulatban oszlottak szét, minden párt árnyalat kielégítve látszott. Koncepció volt Apponyi, Zichy és Ugron utolsó föllépése. Most már reméljük az autonomiat. Dudek.

Személyi hírek. Simonffy Gyula szeneci és dr. Kovách Ödön nyitrai aljárásbíró a törvényszékhez bírákká nevezettek ki. — Baross Károly rajeci plebános, ugyanazon esp. kerület titkárává választott meg.

Kinevezés. Vragassy Jenő, volt aljegyző a nyitrai megyeházán, Budapesten pénzügyi fogalmazó gyakornokká; Kovács Béla, munkácsi járásbírósi joggyakornok a galgóczi járásbíró-sághoz aljegyzővé nevezetett ki.

Rendjel viselési engedély. Ó Fel-sége megengedte, hogy Döller József, zseréi esp. plebános (nyitrai egyházmegye) a „Pro Ecclesia et Pontifice“ nevű pápai érdemkeresztet elfogadhassa és viselhesse. Döller ur tudvalevőleg 40.000 koronát adományozott a katolikus hitterjesztés céljaira; a miek elismerésül kapta a fentmondott rendjelet. Kívánjuk, hogy sokáig a legjobb egészségben viselhesse.

Felfüggesztett jegyző. Cseh József mocsónoki körjegyző, kinek viselt dolgairól lapunk előző számában megemlekeztünk, állásától felfüggesztetett. Mint beavatott oldalról értesítettek, állását él is fogja veszíteni. Markovics N. körjegyző helyettesíti. Fazekas Béla, farkasdi jegyző szintén felfüggesztetett.

Hymen. Mednyánszky Tivadar trenseni adótszít és földbirtokos, febr. 6-án örök hűséget esküdt Folkmann Pál zsolnai szálloda tulajdonos leányának Ludmillának.

Felolvasás. Nyitra e hó 18-án az itteni kereskedelmi kör helyiségében, dr. Wolff a pozsonyi kereskedelmi és ipar kamara titkára, felolvasást tartand a vasuti árufuvarozásáról, gyakorlati szempontból.

Első esküdtzéki föltárgyalás Nyitra. A nyitrai kir. törvényszéknél mult szerdán folyt le az új büntető törvénykezési rend szerint az első föltárgyalás. Pont 9 órakor együtt volt a törvényszék és az esküdtek, csak a tanuk időztek a bárány vendéglőben, úgy, hogy a törvényszéki elnök kénytelen volt egy hivataloszolgát utánuk kuldeni. A törvényszék ekkép alakult meg: Elnök Sándor Géza, Mazóly Antal kir. táblai bíró és dr. Ehrenfeld Gyula kir. trvszéki bíró, Geréb Zsigmond jegyző, dr. Reinichovszky kir. alügyész és a hivatalból kirendelt védő dr. Bangha Sándor ügyvéd. A 30 berendelt esküdtből 4 igazoltan távol maradt, csak 26-an jelentek meg. Sándor ezen első alkalommal üdvözölte az esküdteket, és hivataluk fontosságáról meleg hangú beszédet intézett hozzájuk, utána a közbud képviselője remekelt, végül dr. Bangha Sándor is beszédet intézett hozzájuk. Az esküdtzék a következőkből alakult: Zhorella István, Czocher Géza, dr. Spitzer Gyula, Könnér Imre, Freund Gyula, Stern Lipót, Freissberger Viktor, dr. Weil Zsiga, Zám-bory Ferenc, Conlegner Károly, Aitner Ferenc és Blaskó József, pótesküdték: Csitáry Pál és Bos-

nyák Károly. Az esküdtek ott ültek két padban, mely nagyon emlékeztetett az iskola padokra. A debut alatt figyelmesen hallgattak a koros diákok a vádló és a védőügyvéd beszédeire. Tudatában lévén annak, hogy most ők embertársuknak szabadsága felett rendelkeznek. Talán fel is mentették volna az első vádlottat, de nem lehetett, bevallott mindent. Elmondotta az igazat és kapott érette, már t. i. a gyujtogatásért, három évi fegyházat. Vádlottként megjelent Pinter Ferenc, ki mult évi december 25-én Alsó-Szöllősen Bihary Zsigmond kárára ennek kazlalt felgyujtotta. Vádlott beismeri, hogy boszúból gyujtotta fel gazdája kazlalt, mert szolgálatából elbocsájtotta és nemcsak bérét, hanem csizmáit is visszatartotta. Az esküdteknek következő kérdésre kellett felelniök: a vádlott bűnös-e a gyujtogatásban, vagy nem, kik visszavonultak és rövid tanácskozás után dr. Spitzer esküdt-elnök kijelenti, hogy az esküdtek 7 szóval többen bűnösnek találták Pinter-t, kit a tvszék 3 évi fegyházra ítelt. Az ítélet jogerőre emelkedett. A delután tárgyaláson az esküdt urak már kissé türelmetlenek voltak. Lehet hogy egyik-másik nem tudta összeegyeztetni, hogy miként lehet az, hogy ez gyujtogatott, s helyette most az esküdtek ülnek fogva? Szerencséjükre a mostani tárgyalásra csak egyetlen eset volt előkészítve, a többi még „nem érett meg.“ A májusi ülészaknál majd több érik meg, s ősszel, reméljük, az összes időközben előforduló s ide tartozó bűnesetek tárgyalásra kerülnek, mert is a későbbi esküdtek, jelentékenyen tovább működnek, mint a mostaniak. Az esküdtek napidíjt kapnak, ha helybeliek 4 koronát, ha vidékiek 3 kor., azonkívül még utiköltségeket is megtéríti az állam.

Színházi heti műsor. Kedden, február 13-án berletben, Feledi Boriska a szatmári színház primadonnájának felléptével: „Nebántsvirág“, operett. Szerdán általános berletszünetben, Feledi Boriska vendégfelléptével, rendes helyarákkal: „Görög rabszolga“, operett. Ezen berletszünetes előadásra minden páholy és ülőhely szabad. A berlők helyei hétfőn délig tartanak fenn. Csütörtökön berletben, Feledi Boriska felléptével: „Lili“, operett. Pénteken általános berletszünetben, félélyarákkal: „Gyerekasszony“, énekes népszimű. Ezen félélyárú előadásra minden páholy és ülőhely szabad. A berlők helyei hétfőn estig tartanak fenn. Szombaton berletben, Feledi Boriska utolsó felléptével: „Madarász“, operett. Vasárnap általános berletszünetben, kezdete d. u. 5 órakor, gyermek és ifjúsági előadás, félélyarákkal: „Mátyás diák vagy a cinkotai nagy itce“. Ezen berletszünetes előadásra a berlők helyei hétfőn estig tartanak fenn.

Iparos bál. A nyitrai ipartestület előjárósága a kezelése alatt álló elagott iparosok alapjának gyarapítása céljából folyó hó 1-én az „Arany szarvas“ szálló disztermében zártkörű táncmulatságot rendezett, melynek sikeres lefolyásáról a következőkben van szerencsénk beszámolni. Mint mindenkor, ugy most is sokan járultak ezen jótékony célú mulatság sikereihez felülfizetésekkel. Felülfizettek: Bende Imre püspök ur 10 koronával, Faschler Ferenc és Huszár István 10—10 kor., Juhász Sándor, Mühlhäuser Vilmos és Unzeitik József 5—5 kor., Huber Rezső, Salvendy Lipót, Braun Vilmos, Reisz József, ifj. Köck Antal, Felix Rezső 4—4 kor., Bacsa János és Szurnay József 3—3 kor., Krész József, Spányár Antal, Novotny János, Jakubovich Sándor, Neugebauer Nándor, Merkader Antal, Ronchetti József, Bieliczky Elek, dr. Bangha István, Novotny Vilmos, Kühner Vilmos, özv. Guth Adolfné, Csernyák Rezső, ifj. Tomaschek János, özv. Nickl Mihályné, Dániel Mór, Braunsteiner László, Haleczius Adolf, Haleczius Alajos, Tlach Antal, Sül-gan András, Gabmayer Miklós és Guderna Béla 2—2 kor., Csernyák Endre 1 kor. 60 fill., Furda Károly, Szabó Imre és Belák Károly 1—1 kor. Fogadják a nagylelkű adakozók az elagott és munkaképtelen iparosok nevében az ipartestületi előjáróságnak hálás köszönetét. A szóban levő táncmulatság tisztán, minden kiadások fedezése után 191 kor. 38 fillért jövödelmezett, a mely összeg a munkaképtelen iparosok illetve azok özvegyei között egyenlő részekben kiosztandó lesz. Végül kötelességünknek tartjuk Ripa Gottlieb műkertésznek az általa szállított és tombola tárgyakat képező remek kivitelű 2 drb elővirág-csokorért köszönetünket nyilvánítani, annál is inkább, mert azok izléses összeállításuknál fogva várakozásunkat nagyon is felülmutták. A testületi előjáróság.

Városi közgyűlés. Nyitra város képviselő-testülete szerdán, február hó 7-én tartotta dr. Rudnay Sándor polgármester elnöklete alatt

rendes havi közgyűlését. A polgármester meleg szavakban emlékezett meg az elhunyt dr. Löwinger Mór városi képviselő haláláról, özvegyének részvételt küldte. — Dr. Kallai Ármán kérdést intéz a polgármesterhez, hogy miképen van az, hogy a földművelési miniszter a méntelepaktáért bért eddig nem fizetett, pedig október 1-től már használja, a város pedig fizetheti a kamatokat. A polgármester válaszában említi, hogy a miniszter már folyósította, hanem valószínűleg azért késik, mert az állami költségvetés még leterágyalva nincsen. — Következik a napirend. A rendőrkapitány január havi jelentése észrevétel nélkül tudomásul vétetett. Palásthy Vilmos indítványozza, hogy miután a lakosság számára névve kisebb Beregszász város, magasabb lakosztályba felemeltetett, valjon nem látja elérkezettnek az időt, hogy városunk is magasabb lakosztályba emeltessék, és kéri a kellő lépéseket a miniszternél megtenni. Horváth József pártolja Palásthy indítványát, annál is inkább, mert a város 4000 koronát ráfizetett a katonai elszállításra. Polgármester válaszul, hogy ő már megtette a vonatkozó lépéseket, de a miniszter azzal küldte vissza a felterjesztést, mert a városok lakosztály változása 5 évi ciklusokban történik, tehát annak idején újabb felterjesztendő; az új felterjesztés megtörténik, mielőtt a törvényhatóságtól a kész tervezet leérkezik. Akkor városunk a IV. lakosztályba való sorozásért fog folyamodni. A nyitrai főgimnázium részére a közoktatási miniszter által előírt játéktér tárgyában utasítatik a tanács, hogy egy megfelelő 200 m. hosszú, 100 m. széles területet jelöljön ki. — A vármegyei törvényhatóság jóváhagyja Glasner József vállalkozóval kötött szerződés, a kavicstelepen létesítendő 4610 m² méternyi állatvásártér egyengetés iránt, azon utasítással, hogy a 9 holdhoz hiányzó területet házilag a többi résszel egyidejűleg készítsék el. Horváth tudomásul veszi, de a törvényhatóság határozatának, azon része ellen, mely a szerződés jóváhagyását illeti, mely szerint a törvényhatóság utasítja a várost a többi részének azonnal való rendbehozására azt indítványozza, hogy a képviselőtestület megfeleltesse, mert a törvényhatóságnak joga van ugyan a képviselő-testület határozatait jóváhagyni vagy elvetni, de semmi joga sincs a város autonómiáját megsérteni, mert utóbbi rendelkezése határozottan sérti a város önkormányzatát. Csillaghy György nem kíván Horváth indítványára jogorvoslatot élni, eltekintve, valjon sérelmes-e a törvényhatóság határozata vagy nem, erről nem akar szólni, de ha a város azt meg nem cselekszi, igen könnyen megtörténhetik, hogy a miniszter a vásár-jogot a várostól elveszi. (Palásthy csak tartsa meg magának!) Grünfeld Náthán azzal egészíti ki Csillaghy felszólalását, hogy a munka mielőbb a vállalkozónak kiadassék. Határozatott, hogy a munkálat azonnal megkezdessék, a házilag eszközendő csak szakszerűen hajtsák végre, mire névbe a törvényhatóságtól halasztás kéressék. Dr. Sztránszky kérdezi van-e tudomása a polgármesternek, hogy a városi szemétkocsik a helyett hogy a szemetet a kijelölt helyre a kavicsokba szállítanak, a kocsisok esekély díjazás mellett a magánosoknak viszik, hogy kertjeiket árvíz ellen biztosítsák. Polgármester jelenti, hogy a városi szemét szerződészerűleg egy bérlőnek viszik a kocsik, a mit az utcai sarat illeti az meglevet, hogy máshová viszik, mit szigorú vizsgálat tárgyává tesz. — Klaudy Andor városi végrehajtó, ki 78 éves koránál fogva nem képes már hivatala után járni, kéri nyugdíjaztatását, évi 620 korona nyugdíjjal nyugdíjaztatják, azonkívül a városi bejelentő hivatalba 40 kor. havi díjjal napidíjnak felvétetik. Dr. Kallai meleg búcsúztatót mondott a távozóra, ki nek — ugymond — nagy lekötözöttje, mi nagy derűltséget keltett.

A vágbesztercei kath. kör 1900. évi február hó 18-án Vágbesztercén, a Kleinszálló nagytermében táncmulatságot rendez. Kezdeté este 8 órakor. Belépti díj: személyjegy 1 korona. A tiszta bevétel a kör egyleti zászlajának beszerzésére fordítják.

Gimnáziumi táncmulatság. A privigyei óvoda, akarjuk mondani gimnázium ifjusága az ottani Casinóban táncmulatságot rendez. Először teaestélynek olvastuk, de világosan táncestélynek van nyomatva. Ha az nem sajtóhiba, úgy olyan rekordot ért el ezzel a privigyei algimnázium, hogy vele alig fog más hason intézet vetekedni.

Egy rejtélyes hölgy. A nyitrai keresztény nőegylet legutolsó bálján nagy feltűnést keltett egy rejtélyes hölgy. A hölgyek voltaképen

mind — rejtélyesek voltak, mert álarcos bál volt, de egy fürge, csintalan kis bábé valamennyit föllülmult rejtélyességével. A fiatalság veszekedett utána, mert minél titokzatosabb volt lénye, annál inkább ingerelte. Az ismeretlen hölgy bábé-kosztümben jelent meg, a rajta levő szürke empire-ruha szemérmesen takarta el testének idomait. Kezét és karjait egész a válláig felőles keztyű fedte; alabastrom vállai csupaszon állottak ugyan, de úgy hogy egy cseppet sem sértették a tisztességet. A rejtélyes hölgyet egy előkelő nyitrai úrnő gardirozta, s már a garde de dames kedvéért is sokan forgolódtak körülötte. A kis bábé bájaival, mozdulataival egészen elbűvölte a fiatal és öreg legényembereket, sőt már már a házasság rózsáiban lévő uraknak is megingatta a szívet. Egy fiatal vármegyei tisztviselőnek annyira elcsavarta az esztét, hogy az — nem mint más-kor szokás — hogy először megnézi a telegkönyvet, egy körséta alkalmával valamit sugdosott a bábének fülebe. Ez utóbbi erősen elpirult, észrevehetően lehetett látni a pirt még ott is, a hová a fekete álarc már nem ért el. A bábé egy boldogító kézsorítással válaszolt és csak annyit mondott lovagjának: — Beszéljen a mamával! — Mert persze a garde de dames ilyen komoly ügyletek lebonyolításával nem volt megbízva. — A kis bábét azonban kikapták a Hódító Vilmos kezéből és nálánál állásban és — sajnos — korban is előkelőbb állású törvényszéki és vármegyei urak vetekedtek mosolyáért. A kis bábé dacára annak, hogy már előbb csaknem odaigérte szívet egyik udvarlójának, mások iránt sem maradt szűkebbül ügyeinek osztogatásában. Persze nem hiába éneklő Rigoletto, hogy „az asszony ingatag.“ Sőt a kis bábé, ha garde de dames-jának éber tekintetét kikerülhetne, néha bizony csintalankodott is egyik-másik udvarlójával, ami nemcsak Hódítójának végtelen szomorúságot okozott, hanem a hölgyek megbotránnyozását is maga után vonta és feltűnőleg kezdtek kerülni. Annál többet forgolódtak azonban körül a gavallérok, s már már casus belli lett volna közöttük, ha végre ki nem sül, hogy a rejtélyes hölgy: egy vármegyei tisztviselő, F. E., aki sikerült szerepváltoztatással egy egész bál társaságot ültetett fel, nem árván el incognitóját, csak a garde de dames-jának.

Sorozás. Nyitra megyében: Privigye márc. 1—6. polgári elnök Vinkler Gyula, sorozásra kerül 933 egyén; Zsámbokrért márc. 7—8, p. e. báró Frieseuhof Gergely soroztatik 374; Nagy-Tapolcsány márc. 10—13, p. e. Dopcsányi István, sorozásra kerül 529; Nyitra város márc. 15—16, p. e. Markhot Gyula sorozásra kerül 252; nyitrai járás márc. 17—21, p. e. ifj. Bokros János, sor. kerül 736; Galgóc márc. 23—26, p. e. Boross Sándor, sor. kerül 595; vágsellyei járás (sorozás Tornócon) márc. 28—30, p. e. Lévy Antal, kir. tanácsos, sor. kerül 644; érsekújvári járás (sorozás Nagy-Surányban) ápr. 1—5, p. e. ifj. Bokros János, sor. kerül 650; Érsekújvár város ápr. 6—7, p. e. Turesányi Lajos, sor. kerül 224. — Miava márc. 2—6, p. e. Saskó József, sor. kerül 719; Vágújhely márc. 8—13, p. e. Kochanovszky Pál, sor. kerül 840; Pöstyen, márc. 15—17, p. e. dr. Trstyánszky Géza, sor. kerül 487; szakolcai járás (sorozás Holieson) ápr. 7—9 és 18, p. e. Mitták Albert, sor. kerül 817; Szakolca város ápr. 20, p. e. Mitták Albert, sor. kerül 99, Szenic márc. 12—16, p. e. dr. Kálmán Antal, sor. kerül 870. E szerint Nyitra vármegye területén mindahárom korosztályból összesen 8769 kerül sorozás alá.

A csacai kath. kör f. hó 4-én a tagok élénk részvétele mellett tartotta VI-ik évi rendes közgyűlését. Ujjonnan megválasztott tisztviselők: Elnök Tvrđy Ignác prépost-plebános, alelnök Menkina János, titkár Benyács István, jegyző Ruzsicska Tamás, ügyész dr. Gyuriss Emil, pénztáros Kompánék Gáspár, háznagy Zellni István. A házalap kitesz: 712 koronát. Este a kör termeiben Tvrđy Ignác prépost ur, ujjonnan megválasztott elnök, ki a kath. kör megalakítása és fenállása körül nagy buzgóságot fejt ki, thea estélyt adott.

Tótmezei állapotok. Tótmezei, mint lapunknak írják, 4 hét óta pusztán már a kanyaró, anélkül, hogy a felsőbb hatóság kísérletet tett volna e nyavalya tovább terjedésének megállítására. A 400 tankötelesnek körülbelül 1/4 részét ágyba döntötte. Az iskolák üresek, alig jár 150 gyermek. Ha sertésvész ütne ki, írja tudósítónk, akkor táviratilag történék a most egészen elmaradt intézkedés. Feltesszük, hogy a központi hatóságnak nincsen tudomása ezen szomorú esetről, s hogy a vidéki szakközégek elmulasztották értesíteni, mért is reméljük, hogy e sorok nyilvánosságra való hozásával, a mit a tudomány és a hatóság meg tehet, meg is fog történni.

A jövő választásokhoz. Trencsénmegye a napokban állította össze az 1900. évben eszközöndő választásokhoz a különböző községek választói cenzusát. Itt adjuk folytatólag a jegyzéket a Vágvölgyi Lap nyomán:

Vágbesztercei járás: Cselko-Lehota k. 488, Domanizs k. 420, Lednic k. 416, Kis-Ugyics k. 624, Nagy-Ugyics k. 834, Orlove k. 555, Jablonó k. 464, Predmér k. 1024, Rassó k. 716, Szulyó-Hradna k. 358, Alsó-Mostenec k. 722, Felső-Mostenec k. 458, Milochó k. 706, Vágbeszterce k. 1032, Farkasd k. 1102, Kis-Jeszenic k. 742, Nagy-Jeszenic k. 830, Pelyvás k. 1070, Podváz k. 1028, Sebestyénfalu k. 926, Sztupne k. 554, Vágpodhragy k. 1002, Domanizs-Lehota k. 420, Kardoss-Vaszka k. 420, Szádeczne k. 488, Okrut k. 706, Alsó-Mélyesd k. 268, Felső-Mélyesd k. 268, Hrabó k. 268, Marsófalu k. 716, Urbanó k. 716, Nemes-Kvassó k. 458, Bittse-Lehota k. 310, Felső-Hricsó k. 652, Hricsó-Váralja k. 264, Ovesárszko k. 262, Pasztina-Závnda k. 136, Peklina k. 150, Prozne k. 306, Upohlav k. 288, Hatne k. 536, Kliestina k. 354, Marikó k. 403, Brvnistye k. 484, Papradnó k. 488, Bodina k. 230, Kosztelec k. 520, Podmanin k. 410, Práznó k. 268, Precsin k. 320, Vrch-Tepla k. 254, Zászkalje k. 250, Somfalu k. 1402, Vághéve k. 956, Alsó-Hricsó k. 614.

Baáni járás: Csuklasz korona 504, Czimenna k. 344, Kis-Gradna k. 462, Nagy-Gradna k. 542, Ruszkóc k. 986, Baán k. 1486, Boboth k. 877, Boboth-Lehota k. 1358, Dubnicska k. 426, Farkaska k. 747, Hornyan k. 1516, Luttó k. 323, Podluzsány k. 1451, Prusz k. 828, Bosán-Neporac k. 432, Felső-Motesic k. 266, Petri-Lehota k. 264, Petyovka k. 414, Roz-on-Neporac k. 512, Brezolub k. 448, Kis-Sztrice k. 1502, Mjezgócz k. 340, Nagy-Sztrice k. 1212, Viszocsan k. 416, Alsó-Nastie k. 3254, Alsó-Orz k. 2078, Baán-Biszkupic k. 2410, Borcsány k. 1364, Dvorec k. 862, Felső-Orz k. 1742, Nagy-Chlivény k. 23—, Percsenyéd k. 3132, Rongyos-Sztrice k. 530, Cserno-Lehota k. 164, Kis-Szlantina k. 210, Kraszna k. 438, Nagy-Szlantina k. 266, Sipkó k. 288, Timorháza k. 492, Trebichava k. 148, Felső-Nastie k. 644, Ksina k. 152, Omasztina k. 159, Radissa k. 363, Závada k. 223, Zay-Podhragy k. 312, Zay-Ugróc k. 908, Zsittna k. 265, Jasztrabje k. 822, Kosztozna-Mitic k. 490, Rozson-Mitic k. 674, Szvinna k. 1052, Kis-Neporac k. 1078, Alsó-Drskóc k. 504, Felső-Drskóc k. 504, Dezser k. 1516, Halács k. 862, Kis-Chlivény k. 862, Latkoc k. 908, Nemes-Mitic k. 977, Dubodjel k. 468.

Trencsén járás: Alsó-Szucs korona 796, Hrabovka k. 976, Szkala k. 694, Szkala-Ujfalu k. 1312, Ujezdó k. 770, Beckó k. 614, Kálnic k. 596, Bossán k. 1482, Csütörtök k. 1272, Haluzic k. 902, Nemes-Podhragy k. 630, Driet-homa k. 820, Kis-Chochozna k. 1542, Kosztozna k. 1428, Nagy-Chochozna k. 2448, Velešic k. 2764, Zárjees k. 1640, Felső-Szucs k. 802, Apáthi k. 1424, Kis-Sztankóc k. 1092, Krivoszud-Bodovka k. 1006, Nagy-Biróc k. 1566, Nagy-Sztankóc k. 1376, Rozvadz k. 824, Szelec k. 710, Adamócz-Kis-Biróc k. 2240, Kochanóc k. 1082, Melesic k. 1960, Nemes-Ljeszko k. 1072.

Szinészet.

Szombaton az „Unatkozó király“ bohós spanyol operette sikerült előadása kacagtatta és mulattatta a nagy számú publikumot. Az előadás elején *Harkányi Gizellát* a ki a királyt ügyesen személyesítette és jól énekel, szép csokorral lepék meg tisztelői. *Völgyi Ilonka* (Roza) megfelelő partnere volt. Kettős dalaikat mindig elismerő taps jutalmazta s különös erővel hangzott fel a taps a kiválóan sikerült spanyol dal kettősével. Ilyen kiváló volt a Völgyi Ilonka ima-szója is a

III. felvonásban. A kardalok is összevágóan folytak s különösen jó volt az aratók dala. *Radányi* (Jeremiás) túzott szerepében. Jók voltak *Agothay*, *Szigethy*, *Catry* és *Catryné*.

Vasárnap Fehér Olga felléptével „Az ördög mátkája” népszínművet adták elő. A címszerepben *Fehér Olga* próbálkozott meg határozott balsikerrel. Ez a szezonban a második fellépés, mely nem sikerült s ez utóbbinak kudarcra határozottan bosszantó, mert a próbálkozó kisasszony oly hibákban leledzik, amelyek a színigazgatónak már az előadás előtt észre kellett volna vennie, s a felléptetést inkább visszavonnia, mint sem ily kudarcnak kitennie az illetőt. Ha nem is vesszük azt tekintetbe, hogy a szerep Fehér Olgának nem felel meg, akkor sem nyilatkozhatunk a legjobb akarattal dacára sem kedvezőbben e fellépésről, mivel Fehér Olga hibás beszédével, esetenként mesterkelt mozdulataival, lélek nélküli játékaival — habár eléggé kellemes is a hangja — minden jelenésében csak nyomasztó hatást gyakorolt a közönségre. E hatás miatt a többi szereplő jó játéka sem érvényesülhetett teljesen. — Nem kérünk többé az ily experimentáló fellépésekből.

Kedden a „Szókimondó asszonyosság”-ot szép számu közönség nézte végig. Az előadás jó volt. Különösen *Bogyó Ilonka* (címszerep), *Fehér Gyula* (Napoleon), *Derék Antal* (Fouché), *Catry Ferenc* (Naiperg) és *Réthy* (Lefebvre) tünnek ki játékaikkal.

Szerdán a „Cigányprinc”-et adták elő színezeink a legifjabb nemzedéknek: jól és a közönség izlése szerint mókázva, mulattatván a színháznak ugyszólván minden zugát elfoglaló gyermek- és ifju-sereget. Ki is jutott bőven a tapsból a szereplők mindenikének.

Csütörtökön a „Sulamith” zsidó opera került színre *negyedszer*, már az első előadásoknál méltatott jó előadásban. E darabot kétszer bérletszünetben és kétszer bérletben adták elő, így tehát azt hisszük, hogy nincs Nyitrán színházlátogató, a ki legalább kétszer és színház nem látogató, a ki legalább egyszer nem látta volna. Reméljük tehát, hogy e szezonban nem találják újra elénk, vagy ha igen, úgy nem a bérlek rovására.

Pénteken zsufolt ház előtt bérletszünetben az „Unatkozó király”-t adták elő.

Szombaton Csiky örökbecsű darabja a „Proletárok” került színre. Az előadásról jövőre szólunk. Addig is jól eső örömmel vesszük tudomásul, hogy végre a Csiky munkáira is rá került sor.

Kritikus.

Közgazdaság.

Minő szabályokat kövessünk új gyümölcsösök létesítésénél?

Bár a gyümölcsösök létesítésének szabályai úgy a szaklapokban, mint speciális szakkönyvekben nem egyszer voltak már ismertetve, mégis minduntalan találkozunk olyanokkal, kik a gyümölcsösök létesítésénél még a legelemibb ismereteket sem bírják, s ennél fogva a legszükségesebbeket is figyelmen kívül hagyják. Epen ezért nem vélünk felesleges munkát teljesíteni akkor, midőn alábbiakban közlésesszük rövid kivonatban azon szabályokat, melyek egy új gyümölcsös létesítésénél útmutatóul szolgálhatnak.

A gyümölcsös hasznavehetőségének egyik legelső kelleke a jó fekvés. Jónak mondják ezt akkor, ha a gyümölcsös észak felől hegyektől védve, delfelé lejt vagy ha nyugatról kelet felé húzódik. Az insolatió, a napnak való kitétség lényeges szerepet játszik a hely megválasztásában s azt mondhatjuk, hogy minél kedvezőbb az, annál jobb, szebb és több gyümölcsöt termelhetünk. A magasan fekvő viharoknak ki nem tett szabad terek, hoi a levegőnek szabad mozgása van, nagyon kedveznek a gyümölcsösnek, amennyiben a tavaszi fagy nem oly gyakori, míg ellenben ennek ellenkezőjét találjuk.

A jó fekvés mellett nem kevésbé fontos a gyümölcsösnek talaja is. Terméketlen agyag, szék-, vadvízes- és tőzegtalajok gyümölcsösnek

nem valók; ellenben középkötöttségű márgás talajok kitünők. Az ilyen talajt ősszel jó mélyen meg kell forgatni, a télen át érdes rögökben hagyni s a beültetéshez csak tavasszal hozzá fogni, midőn a föld fagyja már teljesen kiengedett s a fák már fakadni kezdenek. Az ültetéshez szükségelendő csemeték, melyek még ősszel szedettek ki, az ültetés előtt a gyökérnél visszavágandók s egy-két napra állott vízbe helyezendők, hogy a gyökerek vizet szívhasanak magukba. A gyökerekre a vízből való kivétel után porhanyós földet szórunk úgy, hogy az a gyökerek közötti minden hézagot betöltsön, mert ellenkező esetben a gyökér könnyen megpenészesedik. Ily előkészületek után a fát a gödörben teljesen betemetvén, jól megöntözzük s felül a tövet pozdorjával vagy aprószalmával trágyával befödjük.

A fa törzséről az oldalhajtásokat többször levagdosni nem szabad, mert minél több hajtás marad meg, annál több levél fejlődik, s így a fa annál erőteljesebb lesz. Ha ellenben a fa hibás, megrongált részekkel bírva, azokat le kell vagdalni.

Arra is ügyelni kell, hogy a sebzett részek gondos ápolásban részesüljenek e célra szolgál a viasz, vagy pedig a marhatrágya, agyagföld és hamuból álló keverék, melylyel a seb bekenendő s nyirkos szalmával bekenendő.

Az elültetéstől számított harmadik-negyedik esztendőben célszerű lesz már a trágyázásról is gondoskodni, melyet vagy komposzt vagy műtrágyák segítségével eszközölünk. Végrehajtási idejéről legalkalmasabb a tél kezdete, midőn is a fa alját megporhanyítjuk, a trágyát a porhanyóra elkészített földre szórjuk s azzal összekeverjük. A foszforsav tartalmú trágyák, nevezetesen a szuperfoszfát, a mely a gyümölcsképződésre van igen jó hatással, ősszel alkalmazandó, ellenben a chilisalétrom, a mely a fa képződését segíti elő nagy mértékben, tavasszal szórandó ki.

CSARNOK.

Lourdesi utam emlékei.

Közlő: **Benyák József.** (23)

(Folytatás.)

Ottlétemkor nem hallottam, hogy történt volna csodaesemény, de csodálatosan meggyógyultakat láttam ott, a kik hálából évenként elzarándokolnak oda. Velünk is utazott oda egy 72 éves magyar asszony, a ki 30 évig nem használhatta lábát, hiába járta össze a klinikákat, élete alkonyán a lourdesi víznek köszöni egészségét. El is jár azóta évenként Lourdesba, velünk már negyed ízben. Látnod kellene egy ilyennek áhítatát. Nem érdekelte őt semmi az egész uton, sem a svajci havasok, sem a genfi tó, egyedül örömet csak az imádságban lelte.

A templomban már kora hajnalban kezdődnek a szt. misék. A papok egymásnak ministrálnak s az oltárnál öltözködnek. Mindegyik beírja nevét a sekrestyében kitett könyvbe, ostyát, purifikatoriumot és vállkendőt visz magával, keres egy üres oltárt, vagy legalább olyat, a melynél kevesen várokozhatnak, a többi kelleket, ruhát, kelyhet, misékönyvet már ott találja minden oltáron. Holy mily messziről jönnek ezek sokszor ide, azt onnan következtethetem, mert fölöttem egy áldozár Kochin-Chinából volt bejegyezve a vendégkönyvben. A mise alatt az a szép szokás divik, hogy a hívők a pappal együtt áldoznak. A sekrestyés által küldenek az oltárra apró partikulákat s a mise alatt áldoznak. Jóllehet a főoltárnál minden misénél áldoztatnak, nekem is hozott a sekrestyés apró ostyát, melynek rendeltetését csak akkor tudtam megérteni, midőn az oltár előtt egy ismeretlen hölgyet térdelni láttam. A szomszéd oltárnál egy úr állott oda ministrálni a pappal, s a mise alatt az is ott áldozott.

A bazilika melletti misszióház főnökének meg van engedve, hogy bármely megyebeli pappal, ha különben joghatósággal bír, misézési engedélyt s feloldozási hatalmat adhat. Ehhez képest mi is gyóntattunk itt.

A szentély bronz rácsozattal van elzárva. A főoltár mellett két óriási nagyságú bronz kan-

deláber áll, s a szentély izezeiről vagy 30 arany-bronz csillár függ alá. Mindezek egy villanycérna segítségével egy pillanat alatt lángot adnak, s a templom tündéri fényben úszik.

A felső templom alatt van a krypta. Ez alatt azonban nem sirbolt értendő, hanem egy alsó templom, a mely oly hosszú és széles, mint a föléje épült bazilika, csak hogy igen alacsony. Boltozata szépen polychromirozva van. Sok oltár és gyóntatószék van benne, mely utóbbiakban folyton ülnek gyóntatóatyák. Falai telve vannak egymás mellé illesztett fehér márványablakkal, melyekbe aranybetűkkel vannak márványablakkal, melyekbe aranybetűkkel vannak bevéve a meggyógyultak hálaigéi: Eternelle Reconnaissance, Merci ma bonne Mère stb. Mindegyik ily tábla egy eltűnt, sírbaszált fájdalomnak, szenvedésnek sírkövét képezi. Sok csoda épen e kryptában történt. S ha a meggyógyultak elhalnak is, ajkaik elnémulnak, de „lapides clamabunt”, a kövek fogják hirdetni az Úr irgalmasságát.

A sziklán álló bazilika bejárata előtt lent, a két oldalt félkörben felvezető boltívezett ut alatt még egy templom van; a szt. Rózsafüzér temploma. Köröskörül 15 kápolna van benne, a rózsafüzér 15 titkával. Az oltárok itt többnyire tiszta fehér márványból építve. A sanctuarium a sziklába lévő építve, meglehetősen sötét volna a templom, ha a bejárat hatalmas üvegportáján s néhány oldalablakon nem nyerne elegendő világosságot. Falai mindjobban és jobban telnek be zászlókkal, s mindig új és új hálaíratos emléktáblákat helyeznek el rajtuk. A bazilikába vezető feljárt ezen templom tetején vezet keresztül.

Egy folyton felfelé emelkedő utcán keresztül Bernadette szülőházába lehet jutni. Az itt szokásos izlésben épült, kis emeletes házikó ez. Belépve, ott lehet látni a rozoga malom szerkezetet az ajtó mellett, a melyen a lányka atya kereste kenyerét. A házat, mikor Bernadette született, a Soubirous család csak bérben tartotta.

A tekergőző falépcsőn az emeletre jutottunk, hol egy közép nagyságú szoba tárult elénk. Ez a szobácska úgy van fentartva, a hogy akkor találtatott, midőn Isten Anyjának kegyeltje benne lakott. Ott van még az ágy, sodronyfállal elrekeszelve az idegenek előtt, melyben gyermekkori álmait aludta a szende kis leány. A falon a bold. Szűz kis szobra, egy-két szent kép, az akkori tarbesi püspök, Peyramale plebános, s a leány atyjának festett arcképe, majd apácátársnőinek csoportfényképe. A szekrényeken rámaiban üveg alatt több eredeti levele látható, melyeket a kolostorból irt haza bátyjának. Mily kíváncsian olvassák ezeket az idegenek! A ház másik része zárandokok befogadására van berendezve. Hisz Lourdesban majd minden ház egyuttal szálloda is. Bármily számú zárandokszereg érkezik a mintegy 6000 lakossal bíró városba, Isten szabad ege alatt senki sem kényszerül tanyázni, mindenkinek jut hajlék.

1844-ik évet irták akkor, mikor a lányka e házban született. Atyja molnár volt, de később elszegényedett, a miért Bernadette pásztorlány lett, s a vidéken juhokat őrzött. A betlehemi istállóban született Megváltónk tehát szegény pásztoroknak engedte meg, hogy legelső imádhassák, isteni művének terjesztésére pedig tizenkét tanulatlan galileai halászt választott. Ime! Szt. Anyja ismét egy tanulatlan pásztorleányt választ ki, s azáltal nyilvánítja akaratát az emberi nemnek.

Főuri gazdag családok a földön boldoggá akarták tenni a szegény pásztorleányt, megnyitották előtte kastélyaik ajtait, de ő lemondva a világ pompájáról, 1867-ben apáca lett, Neversben az irgalmas nővérek kolostorába lépett. Mint zárdaszűz a külvilággal keveset érintkezett, s rokonnak is ritkán irt. 1878. év december havában beteg lett, s betegágyából többé fel sem kelt. Kiskora óta asthmában szenvedett, mely baja most súlyosbodott és folytonos fuldoklással gyötörte. Ehhez hozzájárult még az is, hogy jobb terde

merő lett, megdagadt, s lassú rothadásba ment át. Fájdalmait azonban Istenbe vetett bizalommal türelmesen viselte. Végül 1879-ik év április 16-án, azon nap évfordulóján, melyen a barlangnál, az ujjai közt lobogó gyertyaláng hevét nem érezte, földi szenvedéseitől megváltotta a halál. Társnői közvetlenül halála előtt karosszékre tettek és imádkoztak vele. Midőn pedig Bernadette harmadszor mondta utánuk e szavakat: „Asszonyunk Szűz Mária,” lehajtottá fejét, kiszenvedett; ártatlan lelke elköltözött annak kegyes arca elé, a ki neki a barlangban 18-szor megjelent.

Étkezés céljából szállodánkba siettünk innen. Utközben természetesen máris bevásárlásokat tettünk. Drága itt minden perc. Az ebédhez éppen ez okból — nagy uri szokás szerint — alig jött valaki a kitűzött időben. Az étlap szigorú következettséggel csak azt tartalmazta, a mit egyéb francia pályatársai. Csak a halra mertem biztosan rámondani, hogy tudom mit eszem.

Délután első teendőnk volt ismét elmenni a barlanghoz. Az éjjelt is ott szeretnénk volna tölteni, oly vonzó és kedves az a hely. Ott mintegy az ég közlekedik a földdel, ott tulvilági szellő lengedez, ott az imát megenni lehetetlen. Ott minden percet a végtelenig szeretne nyújtani az ember, ha lehetne. Ittünk a csodaforrás vizéből és hogy bűnbánatot is tartunk, a mennyei kéjjel tölthető helyen készültünk a szent gyógyáshoz. Sír csend honolt körül, csak a közeli fákon tartottak az ég dalosai, az apró madárkák csicseregve imárákat, s a Gave habjainak lassú esobogása emelte a szív áhitatát. A tolokocsikon szenvedők kebléből olykor egy mély sóhaj hallatszott fel s ez nagyobb hatással volt a körüllevőkre, mint egy prédikáció.

A forrás vize földalatti csöveken a balraeső fürdőházba — piscinába — van vezetve, a hol márványkádakban fürödni lehet benne. A betegeket be szokták bocsátani a vízbe. A jéghideg vízben mi is megfürödtünk. Itt sokan egy pillanat alatt nyerték vissza elvesztett egészségüket. Volt arra eset, hogy egy francia nemzeti zarándoklat közel egyezer beteget hozott ide, a kik a

piscinában megfürödvén, közülök 176-an gyógyultak meg egy napon. Mennyi öröm és hála könnyel lett gazdagabb akkor a forrás vize!

(Folyt. köv.)

MEGHIVÓ.

A „Nagy-Tapolcsányi Takarékpénztár-egylet“ XXXI-ik rendes évi közgyűlését 1900. évi február hó 27-én délelőtt 10 órakor

Nagy-Tapolcsányban saját tanácstermében fogja megtartani, melyre a t. részvényeseket ezennel tisztelettel meghívja az igazgatóság.

Tárgysorozat.

1. Az alapszabályok 21. §-a szerint közgyűlési elnök, jegyzőkönyvvezető, két hitelesítő tag és szavazatszedő bizottság megválasztása.
2. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság 1899. évi üzletről szóló jelentése és azzal kapcsolatos 1899. évi zárszámadás és mérleg tárgyalása, valamint a tiszta nyereség felosztása iránti határozat hozatala.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság a lefolyt 1899. üzletévre felelősség aluli felmentése.
4. Igazgatósági tagoknak és felügyelő-bizottság 2 póttagjának választása.
5. Szabályszerűen netán beterjesztett indítványok tárgyalása és elintézése.

Figyelmeztetés.

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság évi jelentése, valamint az 1899. évi zárszámadás és mérleg a közgyűlést megelőzőleg 8 napon át a takarékpénztár hivatalos helyiségében minden beiktatott részvényes által megvizsgálható és egy nyomtatott példányban átvehető.
2. Az alapszabályok 18. §-hoz képest a közgyűlésen szavazati jogát csak azon részvényes gyakorolhatja, kinek részvénye a közgyűlést megelőző két hónappal előbb a részvénykönyvbe nevére bevezetett és a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlést megelőzőleg az intézetnél a vezérigazgató vagy pedig ügyvezető igazgató által ellenjegyzett pénztárnoki elismervény mellett letéttetett. Olyan elismervény a közgyűlésre belépti és szavazati jegyül szolgál.
3. Ha f. é. február 27-ik napjára kitűzött közgyűlés nem lenne határozatképes, azon esetben az alapszabályok 20. §-hoz képest a közgyűlés megtartására f. évi március hó 13-ik napjának d. e. 10 órája újabb határnapul ezennel kitűztetik és azon a megjelent részvényesek — számra való tekintet nélkül — minden tárgy felett jogérvényesen határoznak.

34/1900. szám.

Árverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a vágujhelyi kir. járásbíróóság 1899. évi V. 376/1. számú végzése következtében dr. Markovics Rezső vágujhelyi ügyvéd javára **ifj. Stefanka István** ellen 24 kor. 30 fill. s jár. erejéig fogantatosított kielégítési végrehajtás útján felül- s lefoglalt és 1108 koronára becsült két ló, hat szarvasmarha, három sertés, egy vastengelyű szekér, egy szeceksavágógép, egy szalmafedeles pajta, egy kazal alomszalma és tizenöt mm. lucerna takarmányból álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a fenti kir. bíróság V. 376/2. 1899. számú végzése folytán 24 kor. 30 fill. tőkekövetelés, ennek 1899. évi február hó 20. napjától járó 5% kamatai és eddig összesen 32 kor. 84 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig végrehajtást szenvedett **trebetei** lakában leendő eszközésére **1900. évi február hó 13. napjának** délelőtti 10 órája határidőül kitzetetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Vágujhelyen, 1900. évi február hó 1.

(P. H.) **Kruplanicz István,** kir. bírósági végrehajtó.

A nyitrai püspökségi uradalom radosnai gazdaságában **vetőmagnak való kitűnő minőségű**

Hanna-árpa

eladó és pedig:

130 métermázsza 18 korona, 300 métermázsza 17 korona métermázsánként.

Bővebbet **JÓKAY GÉZA** szántartó urnál **Mocsonokon.**

Meghívás.

A Nyitrai Takarékpénztár részvénytársulatnak 1900. évi február hó 25-én délelőtt 10 órakor saját háza tanácstermében Nyitrán tartandó

37-ik rendes közgyűlésére

melyre a t. cz. részvényesek az alapszabályok 18. §-ára* való figyelmeztetéssel meghivatnak.

Napirend:

1. Az 1899. évi üzletről szóló igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentések tárgyalása.
2. Ezen üzleti évi megvizsgált végszámadások alapján elkészült mérleg megállapítása és a nyereség felosztása.
3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak a lefolyt üzleti évre felelősség alóli felmentése.
4. Az igazgatóságnak Palkó Ernő volt főpénztárnok nyugdíjügyére vonatkozó javaslata.
5. Az alapszabályok módosítására vonatkozó igazgatósági indítvány tárgyalása.
6. A központi igazgatóságból a forda szerint kilépett és újból megválasztható tagok helyére a választás fogantatosítása. (A forda szerint kilépnek: Engel József, dr. Janits Imre, Pongrácz Kálmán, dr. Thuróczy Károly és ifj. Tomasek János urak.)

Az igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentések, valamint a mérleg a közgyűlést megelőzőleg 8 nap alatt az igazgatóság tanácstermében betekintheők.

Kelt Nyitrán, az igazgatóság 1900. évi január hó 26-án tartott üléséből.

Az igazgatóság.

* A közgyűlésen szavazati jogát csak azon részvényes gyakorolhatja, kinek részvénye a közgyűlést megelőző évnek utolsó napjáig bezárolag nevére a részvénykönyvbe bevezetett és a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlést megelőzőleg az intézetnél az igazgató által ellenjegyzett pénztárnoki elismervény mellett letéttetett. Ezen elismervény belépti és szavazati jegyül szolgál a közgyűlésre.

59,900. vh. sz.

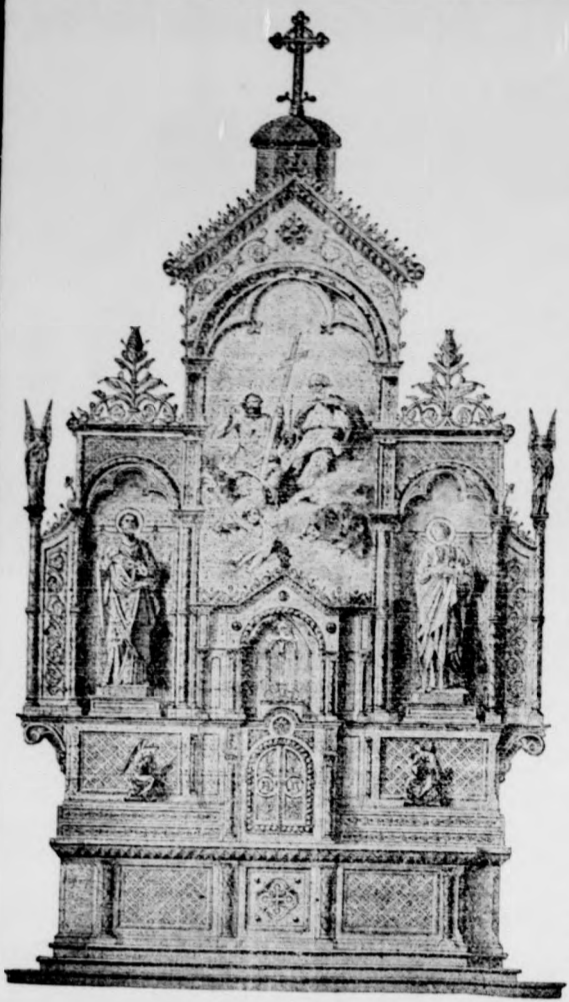
Árverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a nyitrai kir. járásbíróóság 1900. O. 15/3. számú végzése következtében nehai **Nécsey Endre** kanonok hagyatéki ügyében 1900. évi január hó 16-án felvett hagyatéki leltár szerint 4318 koronára becsült, ugymint: **arany s ezüstneműek, reszvények, szobabútorok, ágyneműek, bor és hordókból** álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek **Nyitrán,** örökhatározott volt lakásán (Felső város, Papnövelde-utca 1. sz. a.) leendő eszközésére **1900. évi február hó 22-ik s esetleg következő napjának d. e. 9 órája** határidőül kitzetetik, és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg: hogy az érintett ingóságok az 1881. LX. t. c. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett a legtöbbet ígérőnek becsáron alól is el fognak adatni.

Kelt Nyitrán, 1900. évi január hó 31. napján.

(P. H.) **Szkladányi József,** kir. bírósági végrehajtó.

KRAUSE JÓZSEF

templomberendezési műterme
Selmecbánya (Hontmegye).

39-52.

Dús választék mindennemű templomi felszerelvényekből.

Mindennemű oltárok, szószekek, Urkoporsók stb. megrendelés szerint saját jól berendezett műhelyemben bármely stíl és rajz szerint csinosan, szolidan és a legjutányosabban készíttetnek el.

Elvállalom régi oltárok, szobrok, szószekek, keretek stb. valamint egész templomok belső berendezését, alapos ujtását, festését, márványozását és aranyozását, ugyszintén azoknak átalakítását: mindezek nem mások közreműködésével, de saját műhelyemben készülnek.

A templomokban eszközölt munkákról az árjegyzékeimben kiténtetett elismerő okiratok, (melyek bárki által megtekinthetők) szolgálnak bizonyítéknak.

A többi között a következő munkákat végeztem:

Steffultó (Hont m.) Oltárok ujtva, a templom festve és új gyóntató-szék.	Zsarnóca. (Bars m.) Kalvária kápolnájába egy Jézus szt. Szíve oltár.
Léva. (Bars m.) Templom festve, egyes oltárok ujtva és 4 db. új Cherubin.	Nagy-Szuba. (Gömör m.) Egy új Jézus sz. Szíve szobra.
Léva. Zárda-kápolna festése és egy új góth-stylü oltár.	Teemag. (Hont m.) Egy új és egy régi oltár ujtva.
Léva. Kórház-kápolna újabb festése és oltár ujtva.	Kemence. (Hont m.) Egy oltár és szószek ujtva, a templom festve és egy új Lourdi oltár.
Selmecbánya. (Hont m.) Kalvárián a keresztjáró ut, valamint az ottani templomok megújítása.	Bélabánya. (Hont m.) Egy fő és két mellék új oltár és a templom festve.
Selmecbánya. Katharina-templom részére egy új mellékoltár.	Hodrusbánya. (Hont m.) Oltárok ujtva és a szentély festve.
Selmecbánya. Erzsébet kápolna részére egy tölgyfából készült góth-stylü oltár.	Pozsony-Beszterce. (Pozsony m.) Egy új feltámadás.
Selmecbánya. Havi boldogasszony-templom részére egy góth-stylü oltár.	Garam-Rév. (Bars m.) Egy Lourdi oltár ujtva és a templom festve.
Vihnye. (Bars m.) A fő- és 2 mellékoltár szentségtartója ujtva.	Tövis. (Zólyom m.) Egy új szent sir.
Hont-Besenyő. (Hont m.) Két oltár és egy szószek ujtva.	Zaluzsány. (Gömör m.) Egy új Jézus szt. Szíve oltár.
Alsó-Almás. (Hont m.) Egy új római stylü főoltár, gyóntató-szék és templom festése.	Dalmad. (Hont m.) Egy új főoltár, Nep. sz. János kőszobor és a templom festve.
Ipolyságh. (Hont m.) Egy Lourdi és egy Jézus szent Szíve oltár szt. sittal.	Jakabfalva. (Zólyom m.) Egy új góth stylü mellékoltár.
Hosszúfalu. (Nyitra m.) A templom festve és oltárok s szószek ujtva.	Úrmény. (Nyitra m.) Egy sz. József szobor állvánnyal.
Egeg. (Hont m.) Egy új Lourdi és egy Jézus szent Szíve oltár.	Nagyvárad. (Bihar m.) A kórház kápolnája részére egy új főoltár.
Vámos-Ladány. (Bars m.) A templom festve és egy új Lourdi oltár.	Magaslak. (Hont m.) Két új mellékoltár és keresztjáró ut.
Repistye-Váralja. (Bars m.) Egy új góth-stylü oltár.	Szt.-Antal. (Hont m.) Egy szent sir és egy nagy zászló.
	Aranyosmaróth. (Bars m.) Egy új Jézus szt. Szíve szobra állvánnyal.
	Szélakna. (Hont m.) Ot oltár, egy szószek ujtva és egy új szt. sir.
	Lesenye. (Hont m.) Egy új Lourdi és 1 új Natália szobor.

HIRDETMÉNYEK

NYITRAMEGYEI SZEMLE

részére jutányos áron felvétetnek a kiadóhivatalban.

SZUPERFOSZFÁT,

chilisalétrom, kénsavas-káli, kénsavas-ammon

és egyéb műtrágyaféléket, továbbá

I-a RÉZGÁLIC 98-99%

jegecokban és őrlve, valamint egyéb

permetező-anyagokat

legjutányosabban ajánl a

„HUNGÁRIA“

MŰTRÁGYA, KÉNSAV ÉS VEGYI-IPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPESTEN, Váci-körút 21.

Dr. DUDEK JÁNOS

beszéde

az aut. kongresszuson, febr. 8-án.

Nagyméltóságú elnök ur!
Tisztelt kongresszus!

Autonomiai szervezkedésünk főbb kérdéseire nézve már tisztában vagyunk; hogy az autonomia szükséges, s hogy az autonomiát a katolikus egyház szervezetének megfelelőleg életbeléptetni lehetséges, azt épen ma is illetékes oldalról, a felszólalt Schlauch Lőrinc ő emmentiaja részéről hallottuk. Az általános vitában elhangzott ezen eszmék nem voltak feleslegesek; mert hiszen azok visszhangzanak az országban és meg vagyok győződve, hogy azt az általános aggodalmat, azt a bizalmatlanságot, a mely ezen ügy iránt az egész ország katolikusaiiban mintegy meggyökeresedett, éppen ezen általános vitában elhangzott eszmék el fogják oszlatni; a katolikus világiaknak ez a szinte meglepő hithűsége, ez a szinte meglepő odaadása a katolikus ügyek szolgálatára iránt, az egész országban megnyugtatólag, az ország katolikusaira pedig mintegy újból felvillanyozólag fog hatni.

Ezen a kérdéseken tehát tud vagyunk és melyen tisztelt kongresszus azon állásponton állunk most, a mint az összes módosítványokból és az ezen módosítványokhoz történt hozzászólásokból kiveszem, hogy a huszonhetes bizottság újból ki fog küldetni az illetékes tényezőkkel való pertractálás és a javaslatoknak újból való összegezése végett.

E szerint ez már az általános vita befejezését jelenti, a minél fogva éppen ezen a ponton szükségképpen azt a kérdést kell felvetnünk, hogy a mi huszonhetes bizottságunk, midőn az illetékes tényezőkkel, nevezetesen a mi anyagi érdekeinket érintő alapok és alapítványok, továbbá az iskolák, az u. n. királyi katolikus középiskolák kérdéseiben a felséges főkegyúrral és annak a mostani gyakorlat szerint való tanácsosaival, a kormányval tárgyalni fog, vajjon ez a tárgyalás célravezető leszen-e, ha egy bizonyos eszme nem hangzik el itt a kongresszusban, a mely a sok felszólaló beszédéből teljesen hiányzott; és ez az eszme, a mely egész autonomiánknak az államkormányhoz való viszonyát, vagy hogy jobban fejezzem ki magamat, a főkegyuri jog keretében való felállításának egész jogi alapját érinti, ez az eszme: a katolikus egyháznak vagyonszáma, ezen alapok és alapítványok — akár vallásalap, akár tanulmányi alap —

jogi természetű és tulajdonképeni birtokosának kiléte.

Most, a vita utolsó stádiumában, tisztelt kongresszus, nem hiába vetem fel ezt a kérdést; mert a két pertractáló fél között, ha azoknak álláspontja a vitatott kérdés és ezen kérdés alapvonásai tekintetében diametraliter ellenkezők, én meggyőződést, jogoknak, még pedig megillető jogoknak átadását elképzelni nem tudom. Már pedig a kath. alapok s alapítványok és az ezekkel összefüggésben álló királyi katolikus iskoláink természetű, tulajdonjoga iránt mind a jogi tankönyvekben, mind a felsőbb iskolákban, mind az országgyűlés által e célból kiküldött u. n. albizottságban, mind pedig — hogy az illetékes tényezők egyikehez közelebb lépjek — magának a t. kormánynak kiadott és sokunk előtt ismeretes memorandumában ezen jogok, ezen jogok természetű, a kath. egyház tulajdonjoga iránt az igazságtól egy egész világnézettel különböző téves nézetekkel találkozom. A kormány ugyanis ezen memorandumában azt az alapelvet állította fel, a mint ezen memorandum 21. oldalán olvashatjuk, hogy »királyaink mint államfők alapították az egyházakat, az államot illető jószágokból eredt javakból; mint államfők létesítették a kezükre újra visszaszállt birtokokból a közalapokat.«

Ha valaki ilyen álláspontból indul ki, az először is teljesen megtagadja a magyar katolikus egyháznak, illetőleg az egyes intézményeknek, a püspökségeknek, a káptalanoknak, stb. saját, ma még kezükben levő birtokaikra vonatkozó birtokjogát; másodsor a legnagyobb logikai következetlenségbe esik, midőn ilyen praemissából indulva ki, azt a minimális befolyást is, a mely a memorandum végén kifejezésre jut, az autonomia részére biztosítani akarja. Ellenkezőleg, ezen álláspontból kiindulva, az államkormány a huszonhetes-bizottsággal egyáltalán szóba nem állhat, és mi egy talányos eljárás előtt állunk, azon talány előtt, hogy ha az államot illető javakból eredt jószágokból keletkeztek püspökségeink, keletkezett a vallás- és tanulmányi alapunk, akkor hogyan van az, hogy az 1548: XII. t. c., ezen sokszor félre-magyarázott törvénycikk keletkezése óta, midőn vallási alapunk, majd a múlt században tanulmányi alapunk keletkezett, ezek a jószágok az országgyűlés ellenőrzése alá soha sem kerültek, és másodsor azon talány előtt,

hogy hogyan van az, hogy a kormány ezen jogi nézete dacára mégis mind a három pontban bizonyos minimális befolyást az autonomiának biztosítani akar.

Tisztelt kongresszus! Igen nagy veszedelem előtt állunk; mert ha valahol megakadna a mi nagyon égető ügyünk, akkor ez a vagyonszám kérdés lesz az. Hiszen azon időtől kezdve, a mióta az autonomia eszméje felvetetett, az 1848-ban a Rónay János csanádi követ által az országgyűléshez benyújtott petíció sorsától kezdve, a midőn az esti konferencián Deák Ferenc felszólalására éppen a birtokjog kérdésében akadt meg a dolog, és ezért késett el akkor a petíció, mondom, kezdve ezen időtől a mai napig a katolikusok nem gondoskodtak arról, hogy a köztudatba atvígyék, a sajtóban, könyvekben, intézetekben, különösen pedig jogi intézeteikben hirdetett tanítások által, hogy tulajdonképen ezen birtokoknak a jogalánya maga a katolikus egyház, vagy jogászosan szólva, azok az intézmények, melyeknek a királyok a javakat adományozták.

Már pedig a kifejtett, a modern állásponton álló történelem, a mely az Árpádok korszakát kritikai források alapján dolgozta fel; és az a jogtudomány, mely többé a josefinizmus megtévesztő útjain nem halad, egészen tisztán állítja elénk egyházi birtokaink keletkezését, azoknak jogos birtokosát.

Hogy nézetemnek némi tudományos alapot adjak — mert utóvégre is a jogtörténetre tartozik a kérdés — és beigazoljam annak a fontosságát, elmondom nagyon röviden, hogy hogyan áll ma ez a kérdés.

A kik olyan nézetet vallanak, hogy királyaink az államot illető jószágokból eredt javakból alapították a kath. egyházat, a katolikus püspökségeket, azok egy egész világnézettel állanak ellentétben az Árpádok korszakában létezett birtokviszonyokkal és egyáltalán magának az akkori államnak mint jogalánnak a fogalmával. Az Árpádok korszakában állami javak nem léteztek és így az állam, mint birtokjogalany, egyáltalában ismeretlen fogalom volt akkor. Az egész birtokjog az Árpádok korában, még pedig a honfoglalás pillanatától kezdve, foglaláson alapult. A mi földet elfoglaltak a magyarok, azt a vérszerződés második pontja értelmében a törzsek, a vezérek és a királyok között osztották fel.

Mi föld maradt osztatlanul? Mi jutott volna az u. n. állam vagy fiskus részére?

Hiszen nem volt semmi! Egész I. vagy Nagy Lajosnak a koráig — és ez a mai tudományosan megállapított nézet — az u. n. vég-helyeken, várerősségeken és ezekhez tartozó földeken kívül semmiféle állami vagyon nem létezett, mert az mind a király, a törzsek és a vezérek és ezek családjának kezében volt. Honnan keletkezett tehát az egyházi vagyon? Keletkezett — és ez olvasható pl. Pauler Gyulának az Árpádok koráról írt, ma a legmagasabb kritika alapján álló fejtegetéseiben, ezek sok lapján, a hol hol erről, hol meg arról a püspökségről beszél — keletkezett az Árpádok családi vagyonából. Így áll a kérdés ma. Nem állami javakból keletkezett tehát az egyházi vagyon, a melyek akkor egyáltalán nem léteztek, hanem keletkezett az Árpádok családi vagyonából.

S egy másik igazságot is bele kell vinni a katolikusok és az egész ország tudatába, ugyanezen Szent-István-korabeli állapotokra vonatkozólag és ez az, hogy — a mi az egyházi javakra vonatkozólag mind e mai napig fontos — Szent István korában nálunk az a feudalizmus, a mely akkor akár a germán, akár a frank jogban uralkodott, egyáltalában ismeretlen volt. Ha feudalizmus divott volna nálunk Szent István korában, az államjogász mégis csak bebizonyíthatná az államnak az egyházi javakra vonatkozó jogát. De nem divott ám! Mert akár a germán, akár a frank jogban az az u. n. főtulajdonos hűbéru altulajdonjogba, vagy haszonélvezeti jogba adta azokat a földeket, a melyekért bizonyos viszont szolgáltatást kívánt hűbéresétől; nálunk ellenben Szent István korában vagy — mondjuk eltekintve egyes kísérletektől — egész Nagy Lajos vagy Zsigmond koráig ez a feudalizmus a maga nyugoti formájában egyáltalán ismeretlen volt. A mi nálunk a feudalizmus kifejlődésének elejét vette, az maga a bölcs vérszerződés volt, mely mutatja, hogy a mi őseink ide igenis, nem mint egyszerű bárbarok, hanem mint bizonyos politikai érzékkel bíró és az ő viszonyaikhoz és az ő idejükhöz igen fejlett nép érkezték. A feudalizmus tehát, a fő- és altulajdoni jog fogalma nálunk Magyarországon nem honosodott meg; nem honosodott meg ennél fogva a tulajdonjog és a haszonélvezeti jog közti különbség sem.

Már most mi következik ebből? Következik az, hogy a mi magyar katolikus egyházunk nem haszonélvezetre, hanem tulajdonjoggal kapta az ő birtokait, kapta az Árpádok családi vagyonából. (Ugy van!) Ime a tudomány így kuszából ki azt a közjogunkba is a német szerzőkből bevitt feudális fogalmat, a melynek alapján ma a kath. egyházi javaink és így egész autonómiaink alapját az igazi jogos és a tudomány által megállapított térről leszorítani, letériteni akarják, hogy az ezen javak felett minket megillető rendelkezési jogot megtagadassák tőlünk.

Az összes, egyházakra vonatkozó alapító okleveleink tulajdoni jogról szólnak; semmiféle haszonélvezeti jog nem létezett; és ebből magyarázható az, hogy ámbár királyaink itt-ott a successor névvel jeleztek az egyházi javakra vonatkozólag, nem ők örökölték azokat oly értelemben, hogy azokkal azután szabadon rendelkezhetek volna, hanem ez a védelmet jelentette az egyházi birtokra vonatkozólag. Mikor valamely egyházi jószág megüresedett, pl. kolostor megszűnt, a király volt ugyan birtokának a successora, de soha más célra nem fordíthatta, mint egyházi célra.

Igy érthető, hogy a mi vallásalapunk, a mely régebb és a mi tanulmányi alapunk, a mely újabb, soha az országgyűlés ellenőrzése alá nem is került. Innen érthető annak az 1548: XII. t. cikknek helyes értelme is, a melyet oly szívesen — a mai gondolkodást és a mai Hegel-féle állami ideát vagy hétszáz esztendővel hátrólva, — a mi kárunkra félremagyarázni szeretnek.

Egyébiránt ezt a katolikus birtokjogot a huszonhetes bizottságnak egyik illustris tagja, gróf Apponyi Albert (Élénk éljenzés) egyik dolgozatában mint képviselő, mint albizottsági előadó nagyon szépen kifejtette; és én, mikor ezt az eszmét most itt a zárópontnál felvetem, meg vagyok győződve, hogy nem feledkezik meg erről a huszonhetes bizottságban sem, valamint az illetékes tényezőkkel tárgyalva, ezt az eszmét fogja szem előtt tartani; mert ha ez nem érvényesül, akkor az ilyenféle memorandumok alapján, mint a mostani, uraim, én egyáltalán nem tudom, hogy honnan hozza ki a kormány azt a három kis minimumot is az autonómia részére, akkor a józan logika szerint azt is meg kell tőlünk tagadnia; de ha mi az egyházjog és a régi magyar vagyonjog alapjára szorítjuk, akkor nekünk alapjainkat és alapítványainkat köteles visszaadni (Ugy van!), akkor a tanulmányi alaptól fentartott kir. katolikus intézeteinket rendelkezésünkre köteles lesz bocsátani; mi itt kegyelmet nem kérünk, mert mellettünk szól a jog, mellettünk szól az igazi jogász és tudományos felfogás, (Ugy van!) a melyet nem fog megdönteni az, a mit a felekezetek részéről szoktak hangoztatni, a kik nagyon okos emberek és nagyon furfangos prókátorok és ügyes, szemfényvesztő jelszavakat tudnak világgá bocsátani. (Tetszés.)

Az egyik ilyen jelszó — az ember első pillanatra szinte megdöbben előtte — hogy: a kereszténységnek adta Szent István a jószágokat; s miután a XVI. században ebből a kereszténységből egyesek kiváltak, de a vallási cél ezeknél is megmaradt, azt mondják, kapjanak ők is ebből a vallási célra alapított vagyonból.

Nem így általánosságban van a dolog. Az oklevelek világosan mutatják, hogy nem a kereszténységnek úgy általánosságban, hanem annak a bizonyos egyházi intézménynek, mint jogalanyának adományozták a birtokot a királyok; adományozták pl. a kalocsai püspökségnek, mint jogalanyának. És, uraim, bámulatos volt őseinknek a hitbuzgósa. Olvasható pl. a Wenzel-féle Árpád-házi Okmánytárban, hogy milyen katolikus lelkiülettel és érülettel történtek azok az adományozások. Mindig körül volt írva, hogy a királyok vagy más adományozók katolikus célra adták a birtokot, s nem általános keresztényi célokra, és ez folyton így ismétlődik.

Nos hát, a XVI. században voltak, a kik kiváltak a kereszténységből. Ám jó. De pl. az a kalocsai püspökség megmaradt és így megmaradt a birtoknak jogalánya is. Hogyan kérhetne tehát valaki részt ennek a vagyonából pusztán a kereszténység címén?

De különben is már Szent István korában nemcsak katolikusok léteztek ezen országban, hanem más vallásuk is voltak és azoknak soha eszükbe nem jutott, hogy a Szent István, vagy utódai által a katolikus egyháznak adományozott javakat maguknak tulajdonítsák. Hiszen itt voltak a görögkeletiek; voltak zsidók is (Egy hang: Patarének!). Ennélfogva az, hogy Szent István keresztény célra adta az egyházi javakat, bizonyos értelemben igaz, de ő nem csak így általánosságban adta, hanem megjelölte a különleges célokat és azok mindig katolikus célok voltak. A mint tehát egyrészt a felekezetek igyekeznek bizonyos osztozkodási theória értelmében jelszavakat bocsátani a köztudatba, úgy másrészt legyen már egyszer a katolikusoknak is gondjuk arra, hogy ezek az eszmék, a melyek autonómiainkra vonatkozólag alapvetők, menjenek át a köztudatba, hogy igenis nekünk egyházi javainkra törvényes és kizárólagos jogunk van.

Ha ezt megtagadja valaki, akkor hogyan fogják a főurak birtokait védeni? (Ugy van.) Akkor ez egy oly szocialisztikus theoria, a melynél én nagyobb nem ismerem. (Tetszés.)

Ha tehát a huszonhetes bizottság majd az

illetékes tényezők egyikével, másikával komoly tárgyalásba bocsátkozik, akkor ne feledje ezt az álláspontot, akkor tartsa szeme előtt, hogy logikátlan ellenféllel van dolga, s akkor először is az alapnézet tisztáztassék, mert a többi következmények önként folynak ebből.

Mélyen tisztelt kongresszus, az előttünk fekvő mind a két javaslatban én sajnálattal nélkülözöm ennek határozott kifejezését. Ez a két javaslat az 1870–71-iki kongresszus elaboratumának nemcsak egyszerű módosítványa, hanem mind a két javaslatnak a készítői annak alapjáról leléptek, s a körülményekkel számolva, olyan javaslatokat dolgoztak ki, a melyek akár egyikének, akár másikának alapjára állva, autonómiaink igenis megvalósítható lesz.

Hiszen az 1871-iki elaboratum nagyon világosan, igen határozottan beszélt. Így a főkegyuri jognál, a főpapi kijelölésnél nem a kormány, hanem az igazgatótanács lett volna a főkegyurnak közege. Az alapokat és alapítványokat átvette volna az autonómia; iskoláink is az autonómia rendelkezésére vették volna át a miniszter kezéből. Ilyen világosan a mai javaslatok egyike sem szól.

Azért miután csak bizonyos befolyást igényel akár az egyik, akár a másik javaslat ezen két jog tekintetében, akkor biztosítsák az a két anyagi jog oly formában, hogy maga a tulajdonjog is nyerjen a javaslatban kifejezést; mert hiszen ebből folyik azután rendelkezési jogunk is. Mi csak a tulajdonjog alapján kezelhetjük javainkat. Hasonlóképpen vagyunk a harmadikkal, a főkegyuri joggal is. A főkegyuri jogot illetőleg is nagy nehézségek állanak előttünk. A mint hallom, a felsőbb helyen a kandidációtól félnek. Méltóztassék a 27-es bizottságnak az illetékes tényezőket felvilágosítani, hogy javaslatunkban nem kandidációról van szó, hanem csak bizonyos befolyás biztosításáról. Megengedem, hogy ez irányú aggodalmak bírnak is némi alappal. Már pedig a római pápa nem szokott könnyelműen eljárni; ő felségének szintén kötelessége meggondolni, mi legyen az ő jogával; mi tehát ezt rossz néven nem vehetjük. Hanem az a baj, hogy sok hamis eszme kíséri jogaink kivívását.

Ha mi autonómiainkat, nem mondom követeljük, hanem mondjuk avval a főnök kifejezéssel, kérjük; mikor befolyást akarunk a királyi kinevezésekre, akkor azt mondják — nem tudom, a főkegyur tanácsosai vagy kicsoda — hogy ez invasio a főkegyuri jogba. Méltóztassék azonban venni az állapotokat, a mint vannak. A főkegyuri jog éppen tipikus példája annak, hogy a mi kath. jogaink hogyan szoktak lassú menetben elhomályosodni. Az 1848: III t.-c. óta, bárhol magyarázza is a nagy jogtudományal rendelkező Günther Antal t. képviselőtársunk annak értelmét, tény az, hogy a főpapjelölés körül, épp úgy alapjaink és iskoláink körül a gyakorlat nem olyan, a milyennek lennie kellene. De ez a gyakorlat kifejlődött, mert nem volt, a ki annak útjában állott volna.

Mind az alapjaink, mind az iskoláink felett való rendelkezés, mind a kinevezési jog teljesen — mondjuk, a gyakorlatban — a kormány kezébe került, úgy, hogy ez a kinevezési jog a gyakorlat szerint igazán nem néz ki másképpen, mint mikor a kormány főispánt nevez ki.

Már most, ha a főkegyuri jog 1848. óta egyházi természetében lassan-lassan elhomályosult, az autonómiaink adandó befolyás, a melynek mértéke teljesen ő felségétől függ, az egyedüli mentőszál ezen jog egyházi természetének a gyakorlatban való biztosítására vagy jelzésére. Hiszen, ha a katolikusok nem kapnak e tekintetben befolyást, akkor az a miniszter kezében marad, akkor azt a felségi jogok közé fogják számítani és számítják is már, mint velem is a tanári vizsgán megesett, midőn a tanár azt vi-

tatta — és a Csiky-féle tankönyv is úgy tanítja — hogy a főkegyurijog felségjog.

Nos hát, ha ez a jog katolikus természetű jog; ha az nem felségjog, hanem a koronás királynak a pápától nyert személyes joga, milyen módon adhat ennek a főkegyur igazán gyakorlati kifejezést, mint ha a katolikus autonómiának befolyást biztosít e tekintetben? (Ugy van!)

Ezen adandó befolyás ellen azt szokták felhozni, hogy az a katolikusok részéről bizonyos presszió lesz magára a főkegyuri jogra. Ugyan kérem, ne játszunk a szavakkal! Presszió gyakoroltatik ezen jogra a pártok részéről ma is. (Ugy van!) A főkegyuri jog a kormány révén rendszeresen az uralkodó pártnak kezében egy igen-igen hatékony eszköz, a melylyel nem mindig az egyház érdekében él. (Élénk helyeslés.)

De meg aztán miért is beszélünk presszióról csupán az autonómia tekintetében? Hiszen az ember emberek között él. Egyik a másiknak nézete, befolyása alatt áll és mindenki úgy van vele, minden ember annyira önző — a XIX. század civilizációja nem hozta még annyira, hogy teljesen önzetlen legyen — hogy azokat a jogokat, a melyekkel már régen birt, saját hatalmának kárára érvényesíteni ne engedje. (Ugy van!) Hiszen kérem, a javaslatban olyan szépen lehet azt körülírni, hogy ez a befolyás magának a katolikus egyháznak, magának a főkegyuri jognak érdeke. Ez talán fog ártani a pártérdekeknek, de ha az a katolikus egyház jó papokat és jó polgárokat nevel az államnak, az felér avval a szolgálattal, a mit a felsőbb helyen a pártérdektől várnak. (Élénk tetszés és helyeslés.)

Ezt az eszmét akartam most itt az általános vita folyamán megpendíteni, hogy midőn a huszonhetes bizottság a tárgyalásokba belekezd, nézze meg jól az alapot, melyen az illetékes közeg, a kormány áll; vajjon nem hamisított eszme alapján áll-e; mert különben nehéz lesz a tárgyalás és akkor nem tudom, mire fogja alapítani a legkisebb jogot is, a melyet az autonómiának megszerezni akar.

Ezekkel kívántam az eszmék tisztázásához hozzájárulni. Múltotassék ezt az eszmét a köztudatba átvinni, a saját útján és más módon: mert a mi alapveszedelmünk nem is annyira az egyes emberek, hanem inkább a hamis és ferde elméletektől megvesztegetett fejek veszélyeztetik a mi autonómiánkat. Igenis a kath. vagy az egyház vagyona; az egyház, illetőleg az egyes intézmények annak a jogalánya; a kormány sem tehet tehát mást, mint hogy visszadja ezt a vagyont, az alapokat és alapítványokat annak a jogalanyának, a melyet az a tulajdonjog megillet: a magyar katolikus egyháznak. (Helyeslés.)

A mi már most az előttünk fekvő két javaslatot illeti, képviselőtársaim legnagyobb része ismeri álláspontomat; könyvemben kifejtettem azt; én a többségi javaslat mellett foglalok állást; de már ott megpenditettem azt az eszmét is, hogy lehetetlen helyesen konstruálni a többségi javaslatot a nélkül, hogy a kisebbségi javaslatból sok részlet át ne vétessék. Ezenfelül kívánom, hogy a püspök jurisdikcionális joga a többségi javaslatban kellőleg domboríttassék ki, mert az ott hiányzik; már pedig csak úgy lesz autonómiánk igazán katolikus, ha ez a jog ott érvényesül; nevezetesen az egyházközség és az egyházmegyei tanács szervezetében.

A közvetlen választásnak híve vagyok kezdettől fogva, ez nagyon természetes dolog. (Élénk helyeslés.)

A mi pedig az egyházmegyei gyűlést, melyet sokan sürgetnek, illeti, nem lévén az az ember, a ki Talleyrandot abban követném, hogy a nyelvet arra adta az Isten, hogy vele gondo-

latainkat eltakarjuk, nyiltan megmondom, a mit e tekintetben gondolok és a mire e tekintetben az élet megtanított. (Halljuk!) Az erdélyi Státus három századdal, egy dicsőséges korszakkal van előbbre nálunk, a mely Erdély fiait oly nemesekké és buzgókká nevelte, hogy csak tisztelettel tudok tekinteni egy Ugron Gáborra, egy Győrffy Gyulára (Élénk éljenzés) és azoknak megnyilatkozásaira itt a kongresszuson. Azok uraim, mint hallottuk már, nem általános frázisokat hangoztatnak, azok úgy állanak előttünk, mint tanult katolikusok, a kiket nagyra nevelt az autonómia.

De az ottani egyházmegyében egészen mások a viszonyok, mint Magyarország Királyhágón inneni részében. Nálunk legalább 24 egyházmegyéről van szó, egy nagy organizmusról. Hogy tehát oda fejlődünk, a hol az erdélyiek vannak, várnunk kell, a mig mi is olyan iskolán megyünk keresztül, mint az erdélyi Státus. Ambár oly természetű iskolán mi nem is mehetünk keresztül, mert ők hosszú üldöztetés alatt lettek összetartó katolikusokká és csak az egyetemesi igazán az embereket. (Tetszés.) Bennünket még 1848-ban is megkíméltek; azért mi oda, a hol pl. jelenleg a német katolikusok vannak, legalább a jelen viszonyaink között buzgóságban fejlődni alig fogunk.

Segítsünk azért egyházunkon, a hogy lehet! Tekintve jelenlegi viszonyainkat, az egyházmegyei gyűlés iránt éppen azért aggályaim vannak. Ha tekintem pl. azt az egyházmegyét, a melyhez tartozni szerencsém van s ha engem méltóságos püspököm felszólítana, hogy adjak neki tanácsot ebben a pillanatban, hogy csak a 30—35 tagu egyházmegyei tanácsot is állítsam össze, a legnagyobb zavarba jönnék. S ez áll a legtöbb magyar egyházmegyéről ez idő szerint; mert katolikus van elég, de az autonómikus megyei szervnek első felállításába beilleszthető, olyan Győrffy-féle gyakorlott katolikusokat nem igen tudnánk találni. (Derűtség) Felkiáltások: Másutt sem lehet!

Ha tehát a többség bölcsessége azt mondja, hogy ez idő szerint ne törődünk a javaslat szépséghibájával, a hiányzó egyházmegyei gyűléssel, én ehhez nagyon könnyen hozzájárulok, annál is inkább, mert nem osztozom Giesswein Sándor t. képviselő társunk aggályában, hogy ha ez a középső szerv hiányzik, hiányozni fog a képző iskola a katolikus gyűlés és az igazgató-tanács számára. Azt gondolom, nem fog hiányozni. Az a 30 tagból álló egyházmegyei tanács, ha azt összeállítjuk, új és új választással, az iskolázás szempontjából nagyon jó szolgálatot fog tenni; mert hiszen az autonómia életbeléptetésénél ugyanis, az autonómikus élet szempontjából, ugyiszóván az elemi iskolázáson kell keresztülmennünk.

Autonómiánk életbeléptetése, mint Schlauch ő eminentiája oly találóan kifejezte, kiáltó szükség, de azt hiszem már magának az egyházközségi szervezetnek az életbeléptetése is sokszoros nehézséggel fog járni. Mert ne nézzék az urak az országot egyes városai, vagy pl. a dunántuli művelt vidék szempontjából, hanem vegyék a dunáninneni vidéket, vagy az ország más részeit és azt fogják találni, hogy a nép sok tekintetben nagyon is hátra van a mai kulturális állapottól. A 100 esetleg 250 vagy több tagu egyházmegyei gyűlés iránt tehát ez idő szerint aggályom van.

S ha már a nehézségek felemlítése körül mozgok, azt sem hagyom említetlenül, hogy mi valószínűleg ki fogunk ábrándulni, ha majd létrejön az autonómia. Mi ugyanis folyton nézünk a német katolikusokra és azoknak buzgóságára. Jegyezzék meg azonban mélyen t. uraim, hogy mi magyarok vagyunk! (Ugy van!)

A magyar egyház roppant békeszerető, nyugodalmas egyház; mi nem vagyunk hozzászokva amúgy a munkához, mint egy amerikai

pap, akit nem is tartanak jó papnak, ha semmi-ből templomot nem épít. A magyar inkább urnak született, s mi úgy vagyunk nevelve, (Derűtség) Lonovics József, nagynevű érsek, mikor az 1848—49-iki vihar megtépte a magyar egyházat, megírta a »Jozefinismusról« szülő füzetét és mit mond benne? Azt, hogy a helytartó tanács gyámkodása alatt az emberek nálunk már a gondolkozástól, annál inkább a cselekvéstől is elszoktak. S ez az állapot csaknem a mai napig tart.

Nem vagyunk mi még hozzászokva a nagyobb munkához; még mindig bizonyos aristokratikus szellemben vagyunk nevelve a mai demokratikus mozgalmak közepette. S ne is várjuk, hogy ez az állapot nagyon gyorsan megváltozik. Nagyon tartok tőle, hogy az a derék lelkész, a ki nem zárkozik örökösen szobájába, hanem ott mozog hívei közt, nem nagyon sok társra fog akadni egyhamar. És azért autonómiánkat most kezdetben szerényebb mértékkel mérjük. (Ugy van.)

Vége hátra van még, hogy Horánszky Nándor t. képviselőtársam indítványáról nyilatkozzam. Nem látok bizonyos megállapodottságot ebben a tekintetben, és nekem is — őszintén szólva — a mint ez az indítvány felolvasatott, aggályaim támadtak. Én ugyanis Horánszky Nándor t. képviselőtársamat különösen az utóbbi időben a nemzeti politika terén egyik kimagasló s nagy érdemeket szerzett férfiúnak ismerem, de kezdve az 1870-iki kongresszuson, az összes esztendőknél keresztül a mai napig vele a katolikus érdekek szolgálatában, mint vezérferfiúval soha nem találkoztam.

Ez okozott bennem aggályt. Mi, katolikusok ugyanis már hozzá vagyunk szokva a becsapathoz. (Derűtség.) Az első tekintetre tehát, mikor e nagyérdemű és hitem szerint legközelebb Magyarország kormányán szereplő férfiú részéről láttam az indítványt tétetni, még voltam döbbenve, mert azt hittem, hogy a katolikusokat a kormány megint be akarja csapni. (Derűtség.)

Mindnyájunk első gondolata ez volt s ennek az értekezleten kifejezést is adtam, hogy el akarják odázni a dolog elintézését. Günther Antal t. képviselőtársam nem jól indokolta az indítványt azzal, hogy ha a részletes tárgyalásba belemennék s benyujtanók a letárgyalt javaslatot, hogy ezzel mandátumunk is lejárna. S hivatkozott a mostani királyi összehívó leiratára. Nem, kérem, az első kongresszust ő felsége csak 1897. május 14-iki leiratával rekesztette be. Ime a leirat szavai. »A vallás és közoktatásügyi miniszterem előterjesztésére az 1870. október 20-ára egybehívott kongresszust befejezettnek nyilvánítottam s megengedem, hogy a magyarországi kath. autonómiai önkormányzatnak szervezetére jelen elhatározásom keltétől számított hat hónapon belül új kongresszus hívassék egybe.« A mikor ő felsége a mi választásunkat elrendelte, az 1870-iki kongresszust csak akkor nyilvánította befejezettnek. Ez az indok nem lehetett tehát befolyással elhatározásomra.

De látván azt, hogy itt az ország színe előtt, tehát a felelőség tudatában, ahhoz a Horánszky Nándorhoz olyan férfiak csatlakoznak, mint Apponyi Albert gróf és ma Schlauch Lőrinc ő eminentiája s vele a püspöki kar is; ismervén az okokat, a melyek valósággal fenforognak az elnapolás mellett, (Igaz! Ugy van!) ambár itt kifejezésre nem jutottak; (Halljuk!) s tekintve végre azt, hogy itt más mód is lehet, mint hogy a bizottsághoz utasítsák a javaslat, melyben a kisebbség indítványai kell, hogy megfelelő méltánylásban részesüljenek, tekintettel ezen körülményekre, Horánszky Nándor indítványára szavazok. (Élénk helyeslés és éljenzés.)